

<https://helda.helsinki.fi>

Esiselvitys Luoteis-Venäjän ja Kaakkois-Suomen aluetaloudellisesta, kulttuurisesta ja sosiaalisesta integraatiokehityksestä

Korkalainen, Taru

2010-05

Korkalainen , T 2010 , Esiselvitys Luoteis-Venäjän ja Kaakkois-Suomen aluetaloudellisesta, kulttuurisesta ja sosiaalisesta integraatiokehityksestä .

<http://hdl.handle.net/10138/23617>

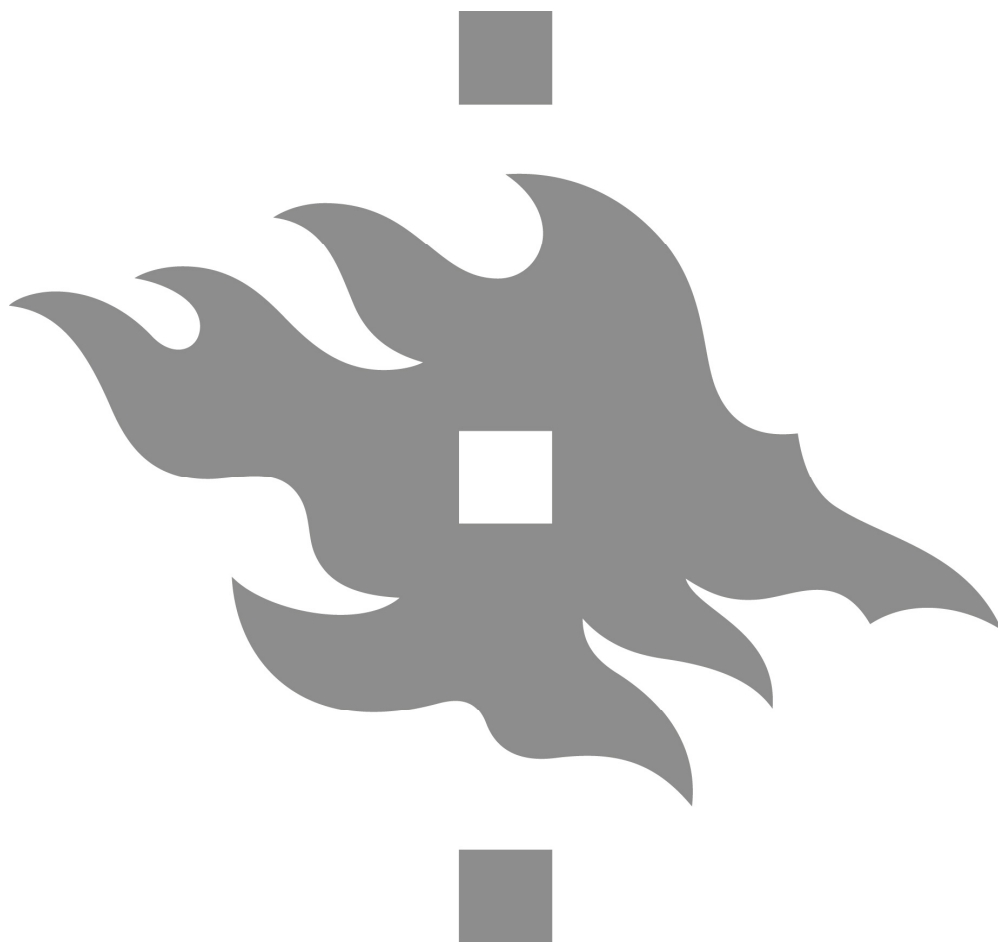
acceptedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

Esiselvitys Luoteis-Venäjän ja Kaakkois-Suomen aluetaloudellisesta, kulttuurisesta ja sosiaalisesta integraatiokehityksestä

Taru Korkalainen
Toukokuu 2010

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

ALEKSANTERI-INSTITUUTTI
ALEXANDERINSTITUTET
ALEKSANTERI INSTITUTE

Tekijä: Taru Korkalainen

Työn nimi: Esiselvitys Luoteis-Venäjän ja Kaakkois-Suomen aluetaloudellisesta, kulttuurisesta ja sosiaalisesta integraatiokehityksestä

TIIVISTELMÄ

Esiselvityksen tarkoituksena on esittää arvio Luoteis-Venäjän ja Kaakkois-Suomen integraation tämänhetkisestä tilanteesta sekä keskeisimmistä edellytyksistä ja esteistä. Raportin ensimmäisessä osassa käsitellään kohdealueiden taustaa, toisessa osassa integroitumisen edellytyksiä ja esteitä sekä kolmannessa osassa Kaakkois-Suomen mahdollisuuksia ja vetovoimatekijöitä. Luoteis-Venäjällä on ollut suuri merkitys Kaakkois-Suomen kehityksessä ja se nähdään edelleen suurimpana mahdollisuutena minkä suhteen alueella voidaan kehittyä. Suurimmiksi ongelmiksi haastattelujen perusteella nousivat bisnekseen itseensä perustuvat ongelmat sekä resurssien puute. Lisäksi kykenemättömyys sopeutua paikalliseen kulttuuriin, kielitaidon ja kulttuurintuntemuksen puute, asenneongelmat sekä Venäjällä kasvava protektionismi ja maan oikeusvaltiostatuksen puute nähtiin suurena esteenä. Sopimukset sekä Venäjällä toimiminen niin liiketoiminnassa kuin koulutus- ja tutkimussektorilla ovat saaneet mystisiä piirteitä. Integraation edellytyksinä esiin nousivat halu kansainvälistyä sekä valmius panostaa ajallisesti ja rahallisesti. Muut edellytykset riippuvat valitusta toimintamallista. Toimintaympäristöön integroitumisen edellytyksenä pidettiin toimivia suhteita paikallishallintoon ja henkilökunnan venäläistämistä. Suomalaisten menestymisen edellytyksiä pidettiin hyvänä. Koulutus- ja tutkimussektorilla esiin nousivat perusrahoituksen puuttuminen, Suomi-keskeisyys sekä asenneongelmat. Venäläinen partneri on kuitenkin olennainen ja yhteistoiminnan edellytyksenä pidettiin verkostojen luomista. Koulutusviennin osalta esiin nousivat johtamis- ja projektihallinnon tarjonta. Ongelmana nähtiin yliopistojen välinen kilpailu ja toiveena oli parempi yhteistoiminta korkeakoulujen kesken. Julkisen sektorin puolella suurimmaksi ongelmaksi nousivat toimijoiden suuri määrä sekä niiden välinen kilpailu Kaakkois-Suomessa ja Luoteis-Venäjällä. Myös Kouvolan ja Kotkan sekä rautatien ja E18-tien välinen kilpailu haittaavat alueen kehitystä. Lisäksi alueelta puuttuu poliittinen omistajuus asialle sekä vahva keulakuva. Integraation tulisi toteutua julkisen sektorin ja yritysten yhteistyönä. Valtiolta toivottiin viisumikysymyksen pikaista ratkaisua, eikä viisumin poistumisen mahdollisia negatiivisia vaikutuksia pidetty suurena ongelmana.

Kymenlaakson rakennemuutos nähtiin mieluummin mahdollisuutena kuin haittana. Sen sijaan yliopiston puute luo leiman alueelle, ja LUT:n vaikutusta toivottiin koko Kaakkois-Suomeen. Alueen infran todettiin olevan toimiva ja kehittämiseen kaivattiin aloitteellisuutta sekä nopeita toimia. Logistiikkaan pidettiin Kaakkois-Suomen vahvuutena, mutta liiallisen keskittymisen rautateihin tai satamiin nähtiin hidastavan kehitystä. Toimijoiden toivottiin yhdistyvän ja muodostavan ketjuja sekä keskittyvän alueen omiin vahvuuksiin, joista toivottiin selvitystä. Alueen kehittämisen kannalta esiin nousi vaatimuksia korkeamasta palvelutasosta sekä kielen ja kulttuurin tuntemuksen lisäämisestä. Erityisesti matkailun alalle sekä kulttuurivaihtoon kaivattiin kehitystä, isoja hankkeita ja rajaseudun sekä omaa brändiä. Lisäksi Lappeenrannan lentokenttää ja nopeaa junayhteyttä tulisi hyödyntää enemmän, sekä panostaa matkailijoiden opastukseen. Alueen vetovoimatekijöinä nähtiin erilaiset terveyst-, hoito- ja kuntoutuspalvelut, sekä huoltotoiminnot. Paperiteollisuuden puolella tulisi yhdistää ekologia, ekonomia ja teknologia sekä saada uusia innovaatioita. Lisäksi Kaakkois-Suomessa tulisi keskittyä logistiikkaan, digitaaliseen viestintään, uusiutuviin energioihin sekä tietointensiiviseen työhön. Alueen venäläisistä yrityksistä ja mahdollisista investointikohteista kaivattiin lisäselvityksiä. Integroituminen yhteiskuntaan vaatii poikkipohjallisia toimia ja kielikoulutuksen aikaista aloittamista. Maakuntaliiton panostusta toivottiin erityisesti suhteiden luomiseen Suomessa ja Venäjällä, alueen logistiikan painopistealueiden määrittelyyn sekä kulttuurisen integraation huomioimiseen strategioissaan. ■

Author: Taru Korkalainen

Title: A preliminary study of the regional economic, cultural, and social integration development of North-West Russia and South-East Finland

ABSTRACT

The purpose with the preliminary study is to assess the current situation in respect of the integration between North-West Russia and South-East Finland, as well as the main prerequisites and impediments for the integration. The first part of the report focuses on the background of these areas, the second part discusses the prerequisites and impediments of integration, and the third part looks into the possibilities and attraction factors in South-East Finland. North-West Russia has had a great significance in the development of South-East Finland, and it is still considered to offer the main possibilities for development in the area. According to the interviews, the biggest problems arose from business itself and the lack of resources. In addition, the inability to adapt to local culture, lack of language skills and cultural awareness, attitudinal problems, the increasing protectionism in Russia, and Russia lacking the status of a constitutional state were regarded a major hindrance. Mystic features have appeared in both agreements and operation in Russia in business as well as training and research. The desire to operate internationally and readiness to invest both time and money were seen as major prerequisites for integration. Other prerequisites depended on the chosen model of operation. Good and functional relations with local authorities and the Russification of staff were considered necessary for successful integration in the operating environment. Finns were considered to have good chances for success. Lack of basic funding, a Finnish-centred standing and attitudinal problems were detected in the training and research sector. A Russian partner is, however, essential, and creating networks was considered necessary for mutual activities. When it comes to export of training services, focus was placed on management and project management. The competition between universities was considered a problem, and the interviewees hoped for better co-operation between universities. The large number of operators and their mutual competition in South-East Finland and North-West Russia was considered the main problem in the public sector. The competition between Kouvola and Kotka and the railroad and road E18 impede the development of the area. In addition, the area lacks political involvement in the matter and a strong front man. Integration should take place in co-operation between the public sector and companies. Rapid solutions to the visa issue was hoped from the state. Possible negative effects resulting from waiving the visa requirement were not considered a major problem.

The structural change in Kymenlaakso was considered rather a possibility than a hindrance. The lack of a university has a negative effect on the area, however, and the interviewees hoped to see the impact of the Lappeenranta University of Technology expand all over South-East Finland. The regional infrastructure was considered well-functioning, and initiative and fast measures were hoped for its further development. Logistics was considered a strength in South-East Finland, but excessive concentration on railroads or harbours was thought to slow down development. Increased coalescence and chains were hoped for, as well as stronger focus on local strengths. In addition the interviewees hoped to see analyses of these strengths. To promote the development of the area, requirements for improved level of services, increased language skills and cultural awareness were presented. The interviewees particularly hoped for development in tourism services and cultural exchange: major projects and clear brands both locally and for the border district. In addition, the Lappeenranta airport and the fast train connection should be utilised more efficiently and investments made in improving tourist guiding. Various health, care and rehabilitation related services as well as maintenance services were considered attraction factors in the area. As for the paper industry, ecology, finances and technology should be combined, and new innovations created. In addition, focus in South-East Finland should be placed on logistics, digital communications, renewable energy, and information intensive activities. The interviewees hoped to have further analyses of Russian companies and potential targets for investments. Integration in the society requires inter-institutional administrative measures and introduction of language training at a very early stage. The interviewees hoped that the regional council would particularly invest in forming relationships in Finland and Russia, defining the points of focus for logistics in the area, and paying consideration to cultural integration in its strategies. ■

Автор: Тару Коркалаинен

Название работы: Предварительный отчет о перспективах региональной экономической, культурной и социальной интеграции Северо-Запада России и юго-восточной части Финляндии

РЕЗЮМЕ:

В данном предварительном отчете представлена оценка возможностей интеграции Северо-Запада России и юго-восточной части Финляндии в современных условиях, а также сформулированы связанные с этим предпосылки и препятствия. В первой части отчета рассматриваются региональные вопросы общего характера, во второй части — предпосылки к интеграции и препятствия к ней, а в третьей части — возможности и притягательные стороны юго-восточной части Финляндии. Северо-Запад России имеет большое значение для развития юго-восточной части Финляндии, и в дальнейшем это обстоятельство будет рассматриваться как серьезный положительный фактор развития региона. На основании данных, полученных в результате проведенных опросов, серьезные проблемы могут возникнуть в связи с проблемами в самом бизнесе, а также в связи с недостатком ресурсов. Кроме того, в качестве основных препятствий рассматриваются неспособность адаптироваться к местной культуре, недостаточное знание языка и культурных обычаев, проблемы, связанные с различием в подходах к решению вопросов, а также растущий в России протекционизм и отсутствие у этой страны статуса правового государства. Процесс заключения договоров, а также работа в России, как в бизнесе, так и в области образования и научных исследований, приобретают мистические черты. Предпосылками для интеграции можно считать стремление к интернационализации, а также готовность сделать акцент на вопросах времени и финансирования. Другие предпосылки зависят от выбранной модели действий. В качестве предпосылки для интеграции в деловую среду рассматривались активные связи с местной администрацией и русификация персонала. Предпосылки к успеху, имеющиеся с финской стороны, оценивались как вполне положительные. В области образования и научных исследований на первый план следовало бы поставить недостаточность базового финансирования, вследствие чего требуются финские инвестиции, а также проблемы, связанные с различием в подходах в области образования и науки. Однако российский партнер рассматривался как важное действующее лицо с точки зрения совместной деятельности в плане построения сети. В области обучения за границей на первый план следовало бы вывести предложения по управлению и руководству проектами. К возможным проблемам можно отнести конкуренцию между университетами, но совершенствование сотрудничества между высшими учебными заведениями позволит улучшить ситуацию. В государственном секторе наибольшие проблемы возникают вследствие большого количества действующих лиц, а также конкуренции между ними в юго-восточной части Финляндии на Северо-Западе России. Конкуренция между городами Коуволла и Котка, а также между железной дорогой и автострадой E18 будет также затруднять развитие региона. Кроме того, в регионе отсутствует реальная политическая заинтересованность в решении данного вопроса, а также нет крепкого номинального лидера. Интеграцию следовало бы осуществлять в тесном сотрудничестве между государственным сектором и частными предприятиями. Хотелось бы надеяться на быстрое решение визовых вопросов со стороны государства и на то, что возможное негативное влияние, связанное с устранением визового режима, не станет значительной проблемой.

Изменение структуры Кюменлааксо рассматривалось бы скорее как возможность к улучшению, нежели как препятствие. С другой стороны отсутствие университета накладывает отпечаток на весь регион, и хотелось бы пожелать, чтобы влияние Технологического университета Лаппенранты (LUT) распространилось на всю юго-восточную часть Финляндии. Отмечено, что инфраструктура региона функционирует, но нуждается в дальнейшем развитии, а также быстром принятии мер. Было отмечено, что логистика в юго-восточной части Финляндии достаточно развита, однако чрезмерная концентрация железнодорожных путей и портов является причиной, препятствующей развитию. Хотелось бы надеяться на объединение и образование цепочек участников процесса, а также на концентрацию усилий на собственных сильных сторонах региона, которые следует определить. С точки зрения развития региона на первый план выходят требования повышения уровня обслуживания, а также улучшение знания языка и культуры. В особенности в области туризма, а также культурного обмена отмечена заинтересованность в развитии, в разработке масштабных проектов и региональных брендов. Кроме того, следовало бы более активно использовать аэропорт в Лаппенранте и быстрое железнодорожное сообщение, а также обратить особое внимание на повышение степени информированности туристов. В качестве нескольких наиболее притягательных особенностей региона рассматривалось наличие различных предприятий здравоохранения, организаций бытового обслуживания и тренажерных залов, а также станций технического обслуживания. В целлюлозно-бумажной промышленности следовало бы рассматривать в совокупности экологические, экономические и технологические вопросы, а также реализовать инновационные проекты. Кроме того, в юго-восточной части Финляндии следовало бы сконцентрироваться на работах в области логистики, цифровых систем передачи информации, возобновляемых источников энергии, а также на интенсификации информационного обслуживания. Российские предприятия и объекты возможных капиталовложений региона нуждаются в дальнейшем исследовании. Интеграция в единое сообщество потребует совместной административной деятельности и изучения языка на возможно более ранних этапах сотрудничества. Хотелось бы, чтобы энергичный настрой Союза провинций юго-восточной части Финляндии дал толчок к построению особых отношений между Финляндией и Россией, помог бы определить основные «узловые точки» региональной логистики, а также позволил придать большее значение культурной интеграции в рамках общего стратегического плана. ■

1.	JOHDANTO	1
2.	HISTORIALLINEN TAUSTA	2
3.	INTEGRAATIO LUOTEIS-VENÄJÄLLE	4
3.1.	INTEGRAATION ESTEITÄ	4
3.2.	EDELLYTYKSET	5
3.3.	KOULUTUS- JA TUTKIMUSSEKTORI	7
3.4.	JULKISEN SEKTORIN ROOLI	8
3.5.	RAJANYLITYS JA VIISUMI	9
4.	KAAKKOIS-SUOMI	11
4.1.	RAKENNEMUUTOS	11
4.2.	LOGISTIIKKA	12
4.3.	KYMENLAAKSON VETOVOIMATEKIJÄT	13
4.4.	YRITYSTEN JA MAAHANMUUTTAJIEN INTEGROINTI KYMENLAAKSOON	15
4.5.	KULTTUURINEN INTEGRAATIO	17
5.	YHTEENVETO	19

LÄHTEET
LIITE

1. JOHDANTO

Esiselvitys on kuvaus Luoteis-Venäjän ja Kaakkois-Suomen aluetaloudellisesta, kulttuurisesta ja sosiaalisesta integraatiokehityksestä. Kuvauksessa esitetään arvio tämän hetkisestä tilanteesta sekä keskeisimmistä integraatiokehityksen edellytyksistä ja esteistä. Esiselvitys toteutettiin asiantuntijahaastatteluina, joiden pohjalta tavoitteena oli muodostaa realistinen kuva integraation mahdollisuuksista.

Hankkeen alussa haastateltavien määräksi päätettiin työergonomisista syistä noin 20 henkilöä, ja haastateltavien valinnassa toteutettiin niin sanottua lumipallo-otantaa, jossa haastateltu asiantuntija voi osoittaa seuraavan haastateltavan. Lumipallo kasvoi pian suureksi, jolloin haastateltavia jouduttiin rajaamaan ja voi olla, että moni olennainen asiantuntija jäi selvityksen ulkopuolelle. Tällä perusteella myös haastatteluissa ilmi tullut toive aiheen laajemmasta tutkimuksesta yksittäisten yritysten parissa sekä

haastateltavien ulottaminen myös Venäjän puolelle on perusteltua. Haastattelut osoittautuivat tarpeellisiksi, ja monet esittivät voimakkaitakin mielipiteitä. Näiden pohjalta on raportissa tuotu esiin kokonaisuuksia, joiden avulla voidaan jatkaa keskustelua ja viedä asioita eteenpäin.

Haastatteluissa nousi esille integraatio-sanan käyttö aiheen yhteydessä. Ymmärrys integraation asteesta osoittautui erilaiseksi haastateltavien kesken. Sana miellettiin laajaksi käsitteeksi, jonka alle kuuluu erilaisia asioita, sekä toisaalta kahden talouden yhdistämistä niin, että kaikki on samaa molemmin puolin. Tässä tapauksessa rajamuodollisuudet ja tulos kuitenkin estävät kyseisen integraation. Haastatteluissa käytettiin yleisesti käsitteenä etabloitumista ja kumppanuutta. Raportissa käytetyt lähteet on merkitty erikseen ja muut tiedot perustuvat asiantuntijoiden esiin tuomiin asioihin. ■

2. HISTORIALLINEN TAUSTA

Pietarin ja Luoteis-Venäjän läheisyys on ollut merkittävää Kaakkois-Suomelle, ja kasvavan metropolin läheisyyden vaikutus levisi etenkin 1700-luvulla laajemmalle Suomeen. Pietarin vetovoima näkyi työtilaisuuksien aiheuttamana muuttoliikkeenä, sesonkityöläisten vaelluksena, rahdinajajien kuormastoina ja kasvavina kauppasuhteina.¹ Kaakkois-Suomeen syntyi myös melko lyhyessä ajassa kukoistava sahateollisuus, joka keskittyi pääasiassa maaseudulle. Suuri Pohjan sota katkaisi normaalit kauppayhteydet ja Uudenkaupungin rauha vuonna 1721 halkaisi koko talousalueen kahtia. Suuremmat muutokset alueelle syntyivät Turun rauhanyötä vuonna 1743, jolloin raja siirtyi Kymi-joelle Haminan ja Lappeenrannan siirtyessä Venäjän haltuun. Ruotsin puolella menetystä yritettiin korvata perustamalla Loviisan kaupunki, mutta sen yhteydet sisämaahan ja sahoille olivat heikot.² Sen sijaan Hamina ja Viipuri kukoistivat Pietarin rinnalla.³ Vanhan Suomen puolella oli käytössä talonpoikaistilojen jako, mikä antoi leimansa myös Kymenlaaksolle. Kun koko Suomen alue liitettiin Venäjään, ryhdyttiin myös Kaakkois-Suomessa toteuttamaan Uuden Suomen puolella toteutettua isojakoa.⁴

Pietarin vaikutus kasvoi entisestään koko 1800-luvun ja varsinkin Saimaan kanavan valmistuminen satoi alueen kaupungin taloudelliseen vaikutuspiiriin.⁵ Kanavan rakentaminen oli suurin Suomessa koskaan toteutettu yksittäinen rakennustyö ja sen merkitys koko alueen taloudelle oli huomattava. Pietariin vietiin muun muassa voita sekä kalaa, ja sieltä saatiin viljaa.⁶ Venäjän osuus kasvoi tuonnissa ja viennissä kannattavuussyistä sekä tullimuurien alentamisesta ja vientikiintiöistä johtuen niin, että 1840-luvulla Venäjän – pääasiassa Pietarin – osuus oli jo 40 %. Pietari korvasikin pian Tuk-

holman erityisesti elintarvikekaupassa. Rautatien rakentaminen vuonna 1868 sitoi Suomen kauppaa entistä enemmän Pietariin ja Venäjään. Rataverkosto, joka yhdisti Suomen metsäteollisuuden tuotantoalueet Venäjän markkinoihin, kytkeytyi oleellisena osana voimistuvan puunjalostusteollisuuden läpimurtoon.⁷ 1800-luvun loppuun mennessä yritykset olivat hyödyntäneet Kymijoen varren, joka toimi linkkinä Saimaan kanavan ja meriliikenteen välillä. Viipurin läänin suurteollisuus oli hyvin keskittynyttä, sillä kaksi kolmasosaa teollisuuden työpaikoista oli Kymenlaaksossa Kotkan kaupungin, Kymmin ja Valkealan kuntien alueella. Toinen kehittyvä teollisuusalue oli Etelä-Karjala.⁸

Venäjä oli Suomen tärkeimpiä kauppakumppaneita ensimmäiseen maailmansotaan asti, jolloin muun muassa sodasta johtuva viljan tuonnin loppuminen Saksasta voitiin korvata Venäjän tuonnilla, mikä kuitenkin katkesi kokonaan vuonna 1917.⁹ Sodan synnyttämä poikkeustilanne ja länsimarkkinoiden sulkeutuminen kasvatti viennin Venäjälle noin 95 prosenttiin ja paperiteollisuuden osuus kokonaisviennistä oli noin 50 %. Sodasta kärsi pahiten sahateollisuus, joka joutui vähentämään tuotantoaan ja samalla työvoimaansa. Ilman Venäjän kauppaa Suomen talous olisi heikentynyt dramaattisesti.¹⁰ Itsenäinen Suomi oli uuden ulkomaankaupan suuntien edessä. Kauppa Neuvosto-Venäjän kanssa kutistui pieneksi, mutta sen rakenne pysyi lähes samana, jolloin sahatarvike, paperi ja selluloosa, raakapuu sekä voi muodostivat siitä yli 90 %.¹¹ Paperiteollisuuden vanhat ja luonnolliset markkinat olivat kuitenkin Venäjällä, eikä poliittisten mullistusten uskottu katkaisevan yhteyttä kuin väliaikaisesti, vaan paluun markkinoille odotettiin tapahtuvan pian. Kun näin ei kuitenkaan käynyt, oli suuntaa etsittävä muualta. Sahateollisuudelle taas aukesivat uudet markkinat Venäjän johtoaseman murentuessa Euroopassa.¹² Maailmansotien välillä Suomen

1 Kuisma 2006, 171.

2 Nevalainen–Sihvo 1998, 141–142, 148.

3 Kuisma 2006, 123

4 Nevalainen–Sihvo 1998, 150–151.

5 Nevalainen–Sihvo 1998, 168.

6 Vahtola 2004, 224, 227.

7 Kuisma 2006, 184, 257; Vahtola 2004, 225, 249, 316

8 Nevalainen–Sihvo 1998, 191.

9 Vahtola 2004, 314.

10 Kuisma 2006, 571–572.

11 Vahtola 2004, 314.

12 Kuisma 2006, 618, 622, 687

tärkeimmiksi vientimaiksi Venäjän ohi nousivat Englanti, Saksa, Yhdysvallat ja Ruotsi. Suhteet Neuvostoliittoon olivat itsenäisyyden alkuvuosina muutenkin ongelmalliset. Ulkomaan kauppaa alettiin säännöstellä heti toisen maailmansodan alettua ja Suomen taloudellinen tilanne säilyi kohtuullisena koko sodan ajan.¹³

Jo itsenäisyyden alusta lähtien metsäteollisuusyritykset olivat muodostaneet erilaisia toimintoja hoitamaan yhteistoimintaorganisaatioita, jotka saivat sotien jälkeen vastaansa myös muiden teollisuudenalojen ja yhteiskuntasektorien kartellit. Metsäteollisuuden verkostot kytkeytyivät tiiviisti Suomen poliittisen ja taloudellisen eliitin liike-, ystävyys- ja sukuverkostoihin. Kysynnän hiipuessä muualla, Neuvostoliiton kasvaneet paperi- ja kartonkitilaukset helpottivat Suomen teollisuuden tilannetta, mutta aiheuttivat pelkoa paperiteollisuuden sitomisesta idän markkinoihin. Kotimarkkinateollisuutta suojeltiin niin pitkään kuin mahdollista. Toisen maailmansodan jälkeen käynnistynyt Euroopan integraatio avasi metsäteollisuuden jalostetuille tuotteille tien Länsi-Euroopan suurille markkinoille, mutta Neuvostoliiton negatiivinen suhtautuminen ja halu pitää Suomi tiukasti otteessaan aiheuttivat ongelmia. Länsi-Euroopan integraatiokehityksen ulkopuolelle jääminen huolestutti metsäteollisuutta, mutta se ei osoittautunut niin tuhoisaksi kuin oli kuviteltu.¹⁴

Neuvostoliiton politiikkana olikin lisätä maiden välistä kauppaa sekä sitoa Suomen talous omaansa. Suomen ulkomaankaupan erityispiirteisiin sotien jälkeen kuului, että Neuvostoliiton kanssa käydyllä bilateraalilla kaupalla oli vahva asema maan ulkomaankaupassa. Se oli vakaata, kilpailulta suojattua ja kannattavaa, mutta myös sille olivat ominaisia öljyn hinnan aiheuttaman vaihtelut. Maiden välinen kauppa perustui viisivuotisiin kauppasopimuksiin, joissa tuonti ja vienti pyrittiin pitämään tasapainossa. Suomen viennissä korostuivat aluksi metalli ja koneet, sekä myöhemmin myös tekstiilit ja elintarvikkeet. Maahan tuotiin öljyä, maakaasua, sähköä sekä raakapuuta ja muita

¹³ Vahtola 2004, 314, 359, 377.

¹⁴ Jensen-Eriksen 2007, 16, 18, 63, 101, 104–106

raaka-aineita.¹⁵ 1950-luvulle asti Neuvostoliittoon vietiin paljon sahatavaraa, mutta seuraavalla vuosikymmenellä paperin, kartongin, niiden jalosteiden ja sellun vienti laajeni sekä tuotevalikoima kasvoi. Idän kauppa oli kannattavaa ja tilaukset olivat suuria, sopimukset pitkäaikaisia ja kuljetuskustannukset alhaisia. Neuvostoliiton painostuksesta Suomi ei myöskään allekirjoittanut sopimusta EEC:n kanssa vuonna 1972.¹⁶

Vuoden 1975 öljykriisistä Suomi selvisi kuitenkin muuta Eurooppaa paremmin juuri neuvostokaupan ansiosta. Se tasoitti viennin vaihteluita, mutta siitä ei ollut pitkäaikaista apua viennin pääsektorille, eli puutavaran ja paperin viennille. Öljyn hinnan lasku 1980-luvun jälkipuoliskolla merkitsi Neuvostoliiton viennin laskua. Neuvostoliiton romahtaminen vuonna 1991 merkitsi myös kaupan romahtamista murto-osaan aikaisemmasta, ja esimerkiksi vaateteollisuudella viennin loppuminen oli tuntuva isku.¹⁷ Mureneva ulkomaankauppajärjestelmä aiheutti epäselvyyksiä bilateraalisten sopimusten solmimisessa ja maksujen saanti viedyistä eristä koitui suureksi ongelmaksi, kunnes clearing-kauppa loppui kokonaan. Vuonna 1991 metsäteollisuuden viennin arvo romahti viidesosaan edellisestä vuodesta. Neuvostoviennin menetys ei kuitenkaan ollut kohtalokas metsäteollisuudelle, ja samalla voitiin lopettaa myös öljyn tuontisäännöstely. Samalla Suomelle avautui mahdollisuus muuttaa suuntaansa enemmän Eurooppaa kohti.¹⁸

Tammikuussa 1992 Suomi allekirjoitti uudet kauppasopimukset Venäjän kanssa. Suomi alkoi siirtää taloudellista linjaansa entistä enemmän Euroopan talousalueeseen, ja vuonna 1995 Suomen jäsenyys Euroopan unionissa astui voimaan. Tämän jälkeen Suomen kauppapolitiikka siirtyi EU:n käsiin.¹⁹ EU-jäsenyys ei kuitenkaan määrää kaikkia kauppaa sekä investointeihin liittyviä perusteita, ja perustekijät ovatkin säilyneet pääosin ennallaan. 80 % Ve-

¹⁵ Vahtola 2004, 385, 415, 429.

¹⁶ Jensen-Eriksen 2007, 147, 358.

¹⁷ Vahtola 2004, 416, 423, 427, 429.

¹⁸ Jensen-Eriksen 2008, 168–169, 181.

¹⁹ Vahtola 2004, 476–477.

näjän tuonnista Suomeen koostuu öljystä, maa-kaasusta, metalleista ja muista raaka-aineista, kun taas Suomi vie Venäjälle pääasiassa elektroniikkateollisuuden tuotteita, koneita ja laitteita. Myös metsäteollisuuden tuotteita viedään edelleen, mutta suhteellisesti vähemmän kuin länsimarkkinoille. Maiden välisissä suorissa sijoituksissa muutos on ollut suurempaa kuin ulkomaankaupassa, jossa tosin Suomen vienti on rakenteeltaan muuttunut enemmän kuin Venäjän tuonti Suomeen. Markkinatalouden myötä investoinnit ovat lisääntyneet erityisesti suomalaisten osalta, mutta pikku hiljaa myös Venäjältä Suomeen päin. Maiden taloussuhteiden perusta on pitkälle sama kuin Unionin ja Venäjän välisten vastaavien suhteiden. Suomella on EU:n sopimusten lisäksi omia taloudellisia sopimuksia, jotka liittyvät muun muassa lähialueyhteistyöhön, ympäristönsuojeluun, tullin toimintaan, autoliikenteeseen, lentoliikenteeseen sekä tieteellistekniseen yhteistyöhön ja verotukseen. Sen sijaan investointisuojaus sopimus on edelleen ratkaisematta. Nykyisin Suomen ja Venäjän välisiin suhteisiin vaikuttaa EU–Venäjä suhteiden lisäksi myös yleinen globalisaatiokehitys.²⁰ ■

3. INTEGRAATIO LUOTEIS- VENÄJÄLLE

3.1. INTEGRAATION ESTEITÄ

Viimeaikaisten tutkimusten mukaan Venäjällä on tutkimuksesta riippuen noin 550–600 suomalaisyritystä. Suomalaisia tytäryhtiöitä maassa on noin 380 ja Venäjän kauppaa harjoittavia suomalaisviejiä vastaavasti noin 4000. Maantieteellisesti suurin osa suomalaisyrityksistä on keskittynyt Luoteis-Venäjälle, jossa yrityksiä on noin 350.²¹ Myös kaakkoissuomalaisten yritysten pääasiallinen kohde on Luoteis-Venäjä jos sen luontaisen läheisyyden vuoksi. Lisäksi alueelle on kehitetty tiettyjä rakenteita ja toimintoja, jotka ohjaavat toimijoita. Eräs esimerkki toiminnosta on ENPI CBC -ohjelma. Läheisyys

on varsinkin monelle pk-yrittäjälle käytännöllisin vaihtoehto, sillä Pietaria tai Moskovaa kauempana eteen tulevat monet käytännölliset ongelmat logistiikan ja resurssien takia. Yleisesti Venäjää pidettiin mahdollisuutena sekä suurimpana asiana, minkä suhteen seudulla voidaan kasvaa ja löytää uutta.

Integroituminen Venäjän-bisnekseen riippuu siitä, harjoittaako yritys liiketoimintaa vai vientiä maahan, joista liiketoiminta on osoittautunut kannattavammaksi. Myös esteet ovat erilaisia toimintamallista sekä toimintahistorian pituudesta riippuen. Yleisesti ottaen Venäjää pidetään byrokratian luvattuna maana ja byrokratia sijoittuukin tutkimuksissa suurimpien ongelmien kärkipäähän.²² Tämä kävi ilmi myös haastatteluissa, mutta haastateltavat eivät pitäneet sitä kuitenkaan vakavana esteenä integroitumiselle. Se, kuten muutkin viranomais- ja tullausongelmat, ovat yleisesti tiedossa ja niihin osataan varautua. Tarvittavien resurssien löytyessä byrokratiaa ei koettu ongelmaksi, vaan sen kanssa ”on vaan eletävä”. Pienemmillä yrityksillä asioiden hoitaminen voi olla vaikeampaa, sillä byrokratiasta suoriutuminen sitoo paljon omistajan resursseja ja omaa aikaa. Byrokratia Venäjällä vaatii kolminkertaisen panostuksen Suomeen verrattuna. Ongelmien sisällön koettiin olevan sidoksissa yrityksen kokoon, jolloin ongelmien laajuus ei ole sidoksissa investoinnin suuruuteen.

Byrokratian sijaan haastatteluissa nousi esille enemmänkin bisnekseen itseensä perustuvia esteitä. Suurimpina ongelmina pidettiin henkilöstövalintoja ja oikeiden partnereiden löytymistä, tilakysymyksiä, väärin valittua toimintatapaa sekä kykenemättömyyttä sopeutua paikalliseen bisneskulttuuriin. Väärät henkilövalinnat eivät välttämättä paljastu heti ja niiden muuttaminen voi viedä paljon aikaa sekä resursseja. Ongelmiin on kuitenkin tarjolla apua. Venäjällä tarjolla on lisäksi liian vähän johtajakokemusta, länsimaisen yrityskokemuksen ja hyvän kielitaidon omaavia työntekijöitä, mikä korostui erityisesti silloin, jos yritysten yhteinen toimintakieli oli englanti. Oikean kumppanin löytymisen katsottiin vievän aikaa.

22 Venäjän-kaupan Barometri Syksy 2008.

20 Kotilainen ym. 2003, 3–5, 9–10.

21 Eklund–Karhunen 2009, 2–3; Etabloituminen Venäjälle – Yrityksen perustaminen ja yritystoiminta Venäjällä 2010, 11–12.

Tilakysymykset ovat ongelma erityisesti pienille yrityksille, sillä riskejä piilee muun muassa siinä, kuka tiloja hyödyntää ja kuka ne omistaa, millaisilla sopimuksilla ja ehdoilla tiloissa voi olla sekä miten kauan tiloissa voi toimintaa harjoittaa. Väärin valittu toimintatapa, kumppani ja bisnescase olivat haastateltavien mielestä lähes varmoja epäonnistumisen syitä. Samoin kykenemättömyys sopeutua vallitseviin tapoihin ja toimintaympäristöön koettiin ongelmaksi myös isoilla yrityksillä, mutta jokaisen yrityksen tulisi miettiä, missä määrin toimitaan maassa maan tavalla ja missä määrin halutaan pitää kiinni omasta yrityskulttuurista.

Venäjällä päätään nostavan protektionismin koettiin hankaloittavan integraatiota. Vaikka Venäjältä haastateltavien mukaan puuttuu tietty oikeusvaltion status ja investointisuoja, ei sitä pidetty esteenä toiminnalle. Maassa on paljon suomalaisia ja muita ulkomaisia yrityksiä, jotka ovat pärjänneet hyvin ilman investointisuoja. Suurin este haastateltavien mielestä löytyy toimijasta itsestään ja vääristä asenteista. Eräs tärkeä menestymisen este haastateltavien mielestä oli kielitaidon ja kulttuurin sekä paikallisten sosiaalisten tapojen tuntemuksen puute. Erilaiset kontaktit ja toiminta ovat luontevampaa, jos toimijoilla on yhteinen kieli. Lisäksi luotettavien tietojen löytymisen katsottiin olevan vaikeaa, jos ei tunne maan tapoja ja osaa kieltä. Työskentelykulttuurien ero sekä pitkän tähtäimen suunnitelmat aiheuttavat käytännöllisiä ongelmia yhteisen bisneksen tekemiseen. Kaikkea ei ole myöskään niin helppoa hoitaa kuin Suomessa, mutta siitä oli haastateltavan mielestä turha ottaa stressiä, koska ”se vaan on niin”.

Haastateltavien mielestä Suomessa on myös liikaa vanhoja, lähes myyttisiä käsityksiä siitä, etteivät sopimukset pidä Venäjällä. Käsitys ei nykyisin pidä paikkaansa, vaan oikeutta saa, jos sopimukset ovat kunnossa ja tehty oikein. Oikeuden saaminen voi kuitenkin viedä aikaa, ja poikkeuksia tapahtuu erityisesti poliittisesti tärkeissä asioissa. Kansainvälinen välitystuumioistuin toimii myös Venäjällä, mutta maan oikeuskäytäntöjen mukaan päätökset kulkevat kaikkien oikeusasteiden lävitse, jolloin lopulli-

nen päätös voi jäädä ratifioimatta. Sopimukset voidaan haastateltujen mielestä ymmärtää erilailla joka paikassa, ja turvallisimpana pidettiin lyhytaikaisia ja selkeitä, yksityiskohtaisia sopimuksia. Sopimusten voimaa voidaan pitää joissakin yhteyksissä vähäisempänä, mutta sen ei katsottu tarkoittavan sitä, että niitä voisi jättää noudattamatta tai ettei niistä pitäisi olla selvillä yksityiskohtia myöten. Lisäksi sopimusongelmien negatiivista julkisuutta pidettiin todellisuutta suurempana. Erilaisia sopimuksista ja muista käytännöistä riippumattomia esteitä voi tulla yllättävältäkin tahoilta, joihin Suomella tai yrityksellä ei ole vaikutusmahdollisuuksia. Tällaisia ovat muun muassa poliittiset erimielisyyden Venäjän ja kolmannen maan välillä, jotka välillisesti vaikuttavat myös suomalaisen yrityksen toimintaan tai alihankintaan.

3.2. EDELLYTYKSET

Venäjällä toimiminen on haastateltavien mielestä saanut liian mystisiä piirteitä. Liiketoimintapaikkana sen ei nähty eroavan muista ja menestymisen mahdollisuutta pidettiin samanaikaisena kuin muillakin markkinoilla. Sen ei haluttu eriytyvän muusta toiminnasta pienen piirin puuhasteluksi, vaan Venäjällä toimimisen pitäisi olla osa koko organisaation toimintaa ja johdon on oltava sitoutunut toimintaan kokonaan. Vastuuhenkilöiden pitää ymmärtää miten Venäjällä toimitaan, ymmärtää sen markkinoita eikä pelätä toimia maassa. Venäjää ei voi mieltää pakopaikkana, vaan liiketoiminnan konseptin pitää olla ehdottoman kilpailukykyinen kotimarkkinoilla, ennen kuin sitä voi lähteä viemään ulkomaille. Paikanpäällä bisnestä hoitavien henkilöiden on oltava luotettavia.

Tärkeimmäksi edellytykseksi haastateltavat mainitsivat halun kansainvälistyä, mikä koettiin myös ongelmaksi erityisesti Kymenlaaksoissa. Muut Venäjällä toimimisen edellytykset liittyvät haastateltavien mukaan siihen, millaisen toimintatavan valitsee: hoitaako toimintaa agentin tai välimiehen kautta, ostaako jo olemassa olevan yrityksen vai perustaako uuden tytäryrityksen. Yhteisiä tekijöitä ovat kuitenkin valmius panostaa niin ajallisesti kuin rahallises-

tiken. Venäjä-panostus harvoin maksaa takaisin ensimmäisten vuosien aikana, vaan toiminnassa on katsottava pitkiä aikajänteitä. Avaustappioihin ja alkuinvestointitappioihin pitää olla riittävästi kestäkykyä ja rahoitusta, mikä on ongelma monelle pienemmälle yritykselle. Näihin ongelmiin on kuitenkin olemassa erilaisia apuvälineitä. Yritykset voivat vähentää omia kustannuksiaan osallistumalla erilaisiin kansainvälistymishankkeisiin ja tukiohjelmiin. Niiden lisäksi on olemassa muun muassa kansainvälistymistukia sekä esimerkiksi kaakkoissuomalaisille ja eteläsavolaisille yrityksille suunnattu Luoteis-Venäjä rahasto, jonka tarkoituksena on edesauttaa yritysten integroitumista Venäjälle. Ulkoasianministeriöllä on lisäksi tarjolla hankevalmistelutuki yrityksille yritystoiminnan aloittamiseksi tai kehittämiseksi Suomen lähi-alueille Luoteis-Venäjällä. Myös muita apukeinoja esimerkiksi kumppaneiden löytämiseen on Kymenlaaksossa tarjolla muun muassa Kotka-Haminan kehittämisyritys Cursor Oyn avulla. Kouvolan seudulla vastaavan toimivan organisaation puuttuminen nähtiin ongelmaksi, ja sellaisen perustamisesta toivottiin. Kaupungin kehittämisyrityksen ei nähty onnistuneen Venäjä-toiminnassaan. Kehittämisyritysten yhteistyö toisi alueelle paljon uusia mahdollisuuksia.

Haastateltavat pitivät investointisuojaajaa ongelmallisena, mutta ei kuitenkaan olennaisena edellytyksenä, sillä Venäjälle tulee koko ajan lisää kansainvälisiä investointeja ja moni suomalainenkin investointi olisi jäänyt toteutumatta investointisuojaajaa odottaessa. Asiat ovat sopimuksin hoidettavissa, mutta ongelmia voi syntyä niiden toimeenpanossa eri tilanteissa. Saadakseen investointeja maahan, pitäisi Venäjän kuitenkin haastateltavien mielestä järjestää oikeussuojakysymys niin, että kansainvälisen välimiesoikeuden päätökset olisi täytäntöön pantavissa ilman erillisiä oikeusasteiden vahvistamisia. Tietynlainen oikeussuojavaltion statuksen puuttuminen on investointien kohdalla riski. Kaupan kannalta olennaista olisi myös Venäjän WTO-jäsenyyden ratkeaminen ja se miten se vaikuttaa yritystoimintaan. Vuokrata-son koettiin myös olevat Venäjällä täysin väärä, mikä johtaa tyhjillään oleviin tiloihin markkinatalouden joustamattomuuden takia.

Tärkeä edellytys yrityksen integroitumiseen toimintaympäristönsä oli toimivien suhteiden luominen paikallishallintoon, mitä ilman toiminta on lähes mahdotonta. Tämän lisäksi yksittäisillä henkilösuhteilla katsottiin olevan suuri merkitys, joskaan se ei poista dokumentaation tai sopimusten voimaa ja kykyä ratkaista asioita. Henkilösuhteet sinänsä eivät ole itseisarvo, vaan niitä pitää myös osata käyttää sekä olla perillä, mitä kautta ja minkä takia niitä käytetään. Toinen tärkeä, ellei jopa ehdoton edellytys kannattavalle liiketoiminnalle Venäjällä on organisaation henkilökunnan venäläistäminen. Toiminnan on oltava avointa ja liiketoiminta on hoidettava kaikkien lakien ja asetusten mukaan. Ongelmia ei kannata lähteä ratkomaan niin sanotusti pöydän alta tai lahjomalla virkamiehiä, sillä jossain vaiheessa ongelmat tulevat vastaan ja kumuloituvat.

Venäjän toimintaympäristöön integroituminen ei noudata totuttuja mielikuvia, mitä yrityksillä on. Monilla suuremmilla yrityksillä, joilla resurssit ovat suuremmat, integroituminen tapahtuu perinteen mukaan julkisluontoisilla kampanjoilla tukemalla yhteiskuntaa koulutuksen, lastenhoidon ja vanhustenhoidon järjestämisellä sekä henkilökunnan olojen kehittämällä. Lisäksi mahdollisuutena on yrityksen sisäinen integraatio, jolloin tehdään esimerkiksi henkilökuntavaihtoa yrityksen eri tasoilla. Pienemmillä yrityksillä ei yleensä ole resursseja vastaavaan toimintaan, jolloin liiketoimintatavan ja kumppanin valitsemisen osuus on ratkaisevaa. Yritystä ostaessa kannattaa ostettavan yrityksen kunto, markkinat ja kasvumahdollisuudet tarkastaa perinpohjaisesti, sillä se ei ikinä ole hukkaan heitettyä rahaa. Myös verkostot ja liiketoiminta kannattaa miettiä jo Suomessa valmiiksi. Pienelle yritykselle vaihtoehtoja ovat paikallisen partnerin löytäminen, yhteistoiminta tutun kansainvälisen kumppanin kanssa tai markkinoille pääsy jonkun suuremman yrityksen mukana. Sijoittuminen jonkun toisen suomalaisen yrityksen omistamiin kiinteistöihin voi helpottaa pk-yritysten ongelmia. Pienemmille yrityksille mahdollisuuden tarjoavat myös joint venture -mallit. Haastatteluissa nousi esiin toive Viipurin yrityspuistosta ja vastaavista hankkeista.

Suomalaisten menestymisen edellytyksiä pidettiin hyvinä, mikä perustui pitkälti suomalaisten hyvään maineeseen. Luottamuksen saavutettua asioiden todettiin toimivan hyvin. Kielen ja kulttuurin tuntemus lisäävät menestymisen edellytyksiä, ja maiden läheisyyden takia venäläisten katsottiin lähtevän helpommin mukaan yhteistyöhön. Yhteinen raja ja historia eivät kuitenkaan enää tänä päivänä kanna pitkällä aikavälillä – joskus historia voi olla jopa rajoittava tekijä –, ja haastateltavat toivat esiin myös suomalaisten sinisilmäisyyden sekä venäläisten että suomalaisten näkökulmasta. Suomalaisilla katsottiin kuitenkin olevan tietäntyyppistä kokemusta ymmärtää venäläisiä ja heidän sielunelämänsä. Tällä hetkellä suomalaisilla nähtiin olevan pieni etumatka muihin eurooppalaisiin nähden, mutta erot ovat kaventumassa ja etu menetetään ilman suuria ponnisteluja.

Kaakkois-Suomessa tulisi haasteltujen mielestä keskittyä niihin aloihin, millä yhteistyö on luonnollista, kuten logistiikka, digitaalinen viestintä, uusiutuvat energiat sekä tietointensiiviset, ei raskaaseen infraan ja investointeihin sidotut jutut. Suomalaisilla katsottiin olevan runsaasti tietämystä ja tuntemusta myös korkeakoulujen ulkopuolella, eli niin sanotusti tavallisen kansan keskuudessa. Haastateltujen mielestä tulisi miettiä poikkitieteellisiä pääntavauksia, mitkä synnyttävä mukanaan uusia juttuja. Integraation edellytyksenä on myös sen oikeutus, miten siitä olisi hyötyä sekä Kaakkois-Suomelle että Luoteis-Venäjälle.

3.3. KOULUTUS- JA TUTKIMUSSEKTORI

Kaakkois-Suomen oppilaitoksilla ja korkeakouluilla on ollut pitkään yhteistyötä venäläisten kumppanien kanssa erilaisten hankkeiden kautta. Yhteistyö ja pitkäjänteinen työ on kärsinyt resurssipulasta ja perusrahoituksen puutteesta, sillä toiminnassa on jouduttu suuntautumaan olemassa olevan rahoituksen mukaan. Samoin venäläisten krooninen rahapula sekä rahoituksen tuleminen vain Suomen puolelta on haitannut aitoa yhteistyötä ja näin ollen lisännyt Suomi-keskeisyyttä. Venäläisten mata-

lampi palkkataso heijastuu myös rahoituksissa, ja jokaisen kustannuksen laskuttaminen nähdään Suomessa välistä vetämisenä. Projektien ideointi sekä partnereiden etsiminen on myös suomalaisten vastuulla, eikä partnereiden motivaatio ole hankkeessa välttämättä mukana. Venäläisten organisaatioiden sitoutuminen on ollut vähäistä, jolloin yhteistyöstä on tullut henkilökeskeistä ja aidot kontaktit puuttuvat. Aina ei ole löydettävissä luotettavaa, taloushallinnon, substanssin sekä hankemaaailman tuntevaa kumppania, ja samat toimijat ovat mukana monissa projekteissa usein vain nimellisesti. Venäläinen partneri on kuitenkin olennainen projektin onnistumisen kannalta ja luottamuksen rakentaminen nähtiin olennaisena myös koulutus- ja tutkimussektorilla. Tämä edellyttää haastateltavien mukaan venäläisen kulttuurin opettelua ja hyväksymistä, aikaa vieviä tapauksia, sekä sosiaalista kanssakäymistä, mikä ei liity itse asiaan. Henkilövaihdosten yhteydessä on osattava nopeasti luoda uudet suhteet. Tilanne Venäjällä on kuitenkin haastateltujen mukaan muuttumassa.

Koulutus- ja tutkimussektorilla kanssakäymisen kulttuurin erilaisuus tuo omat haasteensa yhteistyöhön. Venäjän korkea hierarkia verrattuna suomalaiseen matalaan hierarkiaan sekä kokonaisuudessaan erilaiset toimintaympäristöt koettiin vaikeutena. Lisäksi Venäjän byrokratia, korruptio sekä muut ”omat metkut” vaikuttavat myös yliopistomaailmassa. Venäläiset myös näkevät tutkimuksen ja tutkimustulokset eri tavalla. Haastateltavien mukaan suomalaiset ovat venäläisille kuitenkin helppoja ja tuttuja yhteistyökumppaneita. Yhteistoiminnan edellytyksenä pidettiin verkostojen luomista Venäjälle ja toiminnan kehittämistä Suomessa laajemminkin. Yliopistot kilpailevat nyt sekä kotimaassa että ulkomailla, ja tietynlaisesta Venäjä-toiminnan omimisesta on päästävä pian eroon koko maassa. Verkostojen luomisen katsottiin tietyissä tapauksissa olevan hankalaa venäläisten yliopistojen jännitteiden takia. Yhteisen kielen puuttuminen ja venäjän kielen taidon vähyys Suomessa nähtiin isona ongelmana. Lisäksi rahansiirroissa on edelleen vaikeuksia.

Myös koulutus- ja tutkimuspuolella Ve-

näjä-toiminta oli osin mystifioitunut ja tietynlainen uskallus toimia sekä lähteä Venäjälle puuttuu. Yliopistomaailman toiminnan katsottiin linnoittautuneen liikaa tietyn pienen piirin puuhasteluksi, ja mukaan toivottiin tekijöitä rohkeammin myös substanssiosaamisen perusteella. Lisäksi asenteiden katsottiin olleen joissakin tapauksissa liian ylimielisiä ja venäläisvastaisia, jolloin koko projektiin osallistuminen oli kyseenalaistettava. Projekteissa on oltava mukana tosissaan, luotettava kumppaniin sekä pidettävä toista osapuolta tasa-arvoisena. Yhteistoiminnassa nähtiin paljon mahdollisuuksia, joita syntyy muun muassa verkostojen ja esimerkiksi Cross-border universityn muodossa. Kaakkoissuomalaisilla korkeakouluilla on myös pitkä kokemus ja vahvuus pohjoismaisten sekä muiden eurooppalaisten partnereiden yhdistämisestä Venäjä-hankkeisiin.

Koulutusvienti Venäjälle on pientä, mikä johtuu osin myös eurooppalaisen ja venäläisen koulutusjärjestelmien erilaisuudesta. Kurssi- ja tutkintovaatimusten synkronointi on vielä aluillaan, mutta ne ovat kuitenkin lähenemässä toisiaan. Erot korostuvat, jolloin venäläiset näkevät Suomen tutkinnon länsimaisena tutkintona ja mahdollisuutena jatkotutkintoon muissa maissa. Tarjottavina koulutuspalveluina esiin tuotiin muun muassa johtamistason koulutus eri tasoille, mutta ennen kaikkea keskitason organisaatiojohtamista sekä projektijohtamista ja -hallintoa. Tietynlainen projektihallinnon slangin osaaminen on Venäjällä vähäistä ja erilaiset raportit ja maksatushakemukset tuottavat ongelmia käytännössä.

Kaakkois-Suomella on läheisyyden myötä etuna saada venäläisiä opiskelijoita maahan, sillä moni ei vielä halua lähteä kauas, alueella voidaan tarjota hyvät elinolosuhteet sekä juna-matka kotiin on lyhyt. Kilpailu koulutusmarkkinoilla kiristyy, ja Kaakkois-Suomen etu ei kestä enää kauan. Haastateltavat toivoivat aitoa yhteistyötä markkinoimaan koulutusmahdollisuuksia, jolloin pohjana olisi selkeä toimintasuunnitelma ja roolijako toimijoiden kesken. Omat fokusalueet helpottaisivat yliopistojen toimintaa, jolloin tiedetään kenen kanssa keskustella myös kotimaassa. Tällä hetkellä markkinoinnissa kaikilla ongelmana on resurssipula.

3.4. JULKISEN SEKTORIN ROOLI

Valtiolisilta julkisen sektorin edustajilta toivottiin pikaisia toimintoja isojen valtioiden välisten sopimusten, kuten puutullien, ratkaisemiseksi. Samoin apua kaivattiin lähinnä erikoistilanteissa ja erilaisten ovien avaamista integroitumista helpottamaan. Monelle yritykselle valtuuskunnissa mukanaolo voi avata paljon uusia kontakteja ja yhteistyömahdollisuuksia. Toinen tärkeä rooli julkisella sektorilla oli rahoittajana toimiminen. Erityisesti koulutus- ja tutkimuspuolella toivottiin rahoituksen keskittämistä jo olemassa oleville hankkeille sekä organisaatioille, eikä uusien paikallisten tai valtiollisten toimijoiden perustamista. Toiveena oli perusmääräraha, jolla taattaisiin projektien pitkäjänteinen toiminta, jolloin ihmisten osaaminen hyödynnettäisiin mahdollisimman laajasti pitempiä aikavälillä työsuhteilla. Tutkimuksen rahoitus olisi tehtävä mahdollisimman selkeäksi, suoraviivaiseksi sekä helpoksi, ja venäläisille partnereille tulisi olla mahdollista maksaa hankkeiden valmistelurahaa ja palkkaa, jos he ovat aidosti mukana hankkeen tutkimustyössä.

Alueellisten toimijoiden kohdalla haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että paikallisia Venäjä-toimijoita on aivan liikaa sekä Kymenlaaksossa että Pietarissa ja Leningradin oblastissa. Lisäksi yhteistyö toimijoiden välillä oli olematonta tai pinnallista. Toiminta Pietarissa on ristiriitaista ja päällekkäistä, samalta alalta järjestetään kilpailevia tapahtumia samoille henkilöille sekä oman asian ja alueen etuja ajetaan häikäilemättä. Haastateltavat eivät nähneet realistisena Kymenlaakson integroitumista Luoteis-Venäjälle ennen kuin toiminta kotimaassa saadaan kuntoon. Tilanne-edun ja Kymenlaakson kilpailukyvyn menettäminen eripuraisuuden takia nähtiin suurena haaskauksena. Alueen kahden keskuksen, Kouvolan ja Kotkan, keskinäisen kilpailun nähtiin kohdistuvan kaikkeen, luovan alueelle sisäistä kilpailua ja haittaavan kehittymistä. Sen takia maakunnassa ei haastateltujen mielestä ole myöskään pystytty kehittämään isoja hankkeita mihin satsata ja mistä etsiä lisäarvoa maakunnalle. Eräiden haastateltavien mielestä Kymenlaakso on jo nukkunut onnensa ohi ja aito uskallus asi-

alle puuttuu. Suomen muiden alueiden kynnys toimia Venäjällä nähtiin matalammaksi, koska taustalla ei ole niin paljon huonoja kokemuksia ja samanlaista historiaa. Hieman lähentymistä ja yhteisiä kiinnostuksen kohteita kaupunkien välillä nähtiin löytyneen kuitenkin Lappeenranta–Imatra -alueen menestyksen myötä. Samanlaista yhdistymistä toivottiin myös Kymenlaaksoon, jolloin alueiden vahvuudet suunnattaisiin yhteiseen suuntaan, johon maakunnalla on edellytyksiä. Kymenlaakso itsessään ei kuitenkaan ole suuri toimija verrattuna Pietarin miljoonakaupunkiin, jolloin lisääntynyt yhteistoiminta Etelä-Karjalan ja Etelä-Savon ja jopa koko Itä-Suomen kanssa lisäisi alueiden mahdollisuuksia.

Toinen suurempi alueen kehitystä pitkään haitannut tekijä oli haastattelujen perusteella radan ja E18 -tien kilpailu samoista rahoista sekä kiistely mahdollisesta rantaradasta. Esiselvityksistä huolimatta rantarata Helsingistä Kotkan kautta Pietariin ei kuitenkaan ole realismia eikä ministeriön ja VR:n visioissa. Sen sijaan tämän hetkisiä rautatien rajanylityspaikkoja on tarkoitus parantaa niin, että niiden status voidaan muuttaa kansainväliseksi. Tämän tarkoittaisi Kaakkois-Suomessa ainakin Imatran raja-aseman aukeamista myös Suomesta Venäjälle päin. Lisäksi Lahti–Luumäki -rataosuuden parantaminen vaikuttaa Vainikkala–Kotka/Haminan välisiin kuljetuksiin, ja mahdollistaa Luumäki–Kotka ja Kuusankoski–Hamina-rataosien metsäteollisuuden kuljetukset.²³ Myös maantieliikenteen rajanylityspaikkoja ollaan parantamassa sekä Suomen että Venäjän puolella. Saimaan kanavan vuokrasopimus on saatu uusittua 50 vuodeksi, mikä tuo helpotuksia alueen teollisuuden ja yritys-elämän investointisuunnitelmiin.

Eräänä alueen ongelmana nähtiin myös poliittisen omistajuuden puuttuminen asialle. Alueelta puuttuu vahva keulakuva, eikä paikallisten kansanedustajien katsottu olevan tarpeeksi vahvoja edistämään integraatiota. Toiveena oli paikallinen vahva toimija, suunnannäyttävä ja asennevaikuttaja valamaan uskoa sekä tuke-

maan yritysten lähtöä Venäjälle. Kymenlaakson liiton johtoon kohdistui odotuksia, sillä alueen menestyksen kannalta toivottiin esimerkiksi maakuntajohtajan henkilökohtaisten suhteiden valjastamista Kymenlaakson etujen ajamiseen niin kotimaassa kuin Venäjälläkin. Erilaiset vastuut tulisi tuoda esille selkeämmin, jolloin esimerkiksi tiedetään kuka on oikea henkilö myöntämään rahoituksia tai allekirjoittamaan vaadittavia dokumentteja. Roolijakoa toivottiin myös valtakunnallisesti, jolloin strategisten linjanvetojen mukaan saataisiin resurssit ja tahtotila viedä polku eteenpäin sekä niin sanotusti kansallinen siunaus asialle. Lisäksi Kymenlaakso-uutisoinnin katsottiin olevan liian negatiivista valtakunnan mediassa, ja erilaiset lieveilmiöt näkyvät helpommin kuin muualla. Turhautumista esiintyi Venäjästä puhumisessa tulevaisuuden kielenä ja kohteena, mitä haastateltavien mukaan oli jatkunut jo kymmeniä vuosia eikä Venäjä ollut edelleenkään ajankohdainen.

Alueellisen yhteistyön ja edustajien lisäksi integraatiokehityksessä pitäisi olla samankaltaiset edustajat molemmilta puolen rajaa. Luoteisvenäläisten yritysten houkuttelemisessa pitäisi olla mukana julkisen ja yksityisen sektorin edustajia molemmiin puoliin, jolloin myös potentiaalisia yhteistyö- tai kauppakumppaneita ja asiakkuus-toimittajuussuhteita on heti tarjolla. Pelkästään julkisen sektorin edustajan mainostusta ei koettu uskottavaksi eivätkä myyntiargumentit perustu omiin kokemuksiin, vaan mukaan on saatava onnistuneita tapauksia siitä miten on tehty ja miten asiat hoituvat. Ongelmaksi koettiin mahdollisten esimerkkitapauksien vähäisyys, sekä kykenemättömyys puhua venäläisille oikealla bisneskielellä.

3.5. RAJANYLITYS JA VIISUMI

Viranomaisyhteistyötä Suomen ja Venäjän välillä määräävät sekä kansainväliset että kahdenväliset sopimukset. Kahdenvälisistä sopimuksista tärkeimmät ovat hallitusten välinen rikostorjuntasopimus vuodelta 1993, rajajärjestys sopimus vuodelta 1960 ja tullien välinen sopimus vuodelta 1994. Näitä on vuosien varrella täyden-

²³ Rataosan Lahti–Luumäki palvelutason parantaminen -hankkeet. Ratahallintokeskuksen Internet-sivut (luettu 26.4.2010).

netty alueellisilla ja organisaatioiden välisillä sopimuksilla. Käytännössä yhteistyön perusta takaa rikostorjuntasopimus, joka on toimintaa säätelevistä sopimuksista operatiivisin. Sopimuksen mukaisia toimivaltaisia viranomaisia ovat Suomessa poliisi, tulli ja rajavartiolaitos, sekä Venäjällä federaation turvallisuusministeriö, sisäasiainministeriö, pääsyyttäjänvirasto ja tullipalvelu.²⁴

Maiden rajaviranomaisten alueellinen yhteistyö sisältää useita eri hallinnollisia tasoja. Alueellisesti merkittävää on tullin ja rajavartiolaitoksen säännöllinen yhteistoiminta Venäjän partneriviranomaisten kanssa. Paikallistason hallinnollisessa yhteistyössä käsitellään rajanylitysliikenteeseen liittyvien edellytysten järjestämistä. Toimintaa tukevat kummassakin maassa rajaturvallisuusviranomaisten yhdyshenkilöt, joita Suomella on sekä Moskovassa että Pietarissa, Petroskoissa ja Murmanskissa.²⁵ Operatiivista yhteistyötä raja- ja tulliviranomaisten välillä rajoittavat yhteisen kielen puuttuminen, maiden erilaiset lainsäädännöt sekä vaikeudet löytää oikeaa yhteistyö- tai neuvottelukumppania asioiden ratkaisemiseen, mikä johtuu myös yhteistyön puutteesta venäläisten viranomaisten kesken. Henkilökohtaisten suhteiden merkitys toiminnan muodostumisessa on tärkeää myös rajayhteistyössä ja yhteistyön ongelmana pidetäänkin yhteishenkilöiden vaihtumista.²⁶

Haastateltujen mukaan virkamiestason yhteistyö liikenneasioissa Venäjän kanssa toimii hyvin, ja se on bilateraalista, eikä EU-sidonnaista. Työryhmät kokoontuvat säännöllisesti ja niissä voidaan ratkaista erilaisia käytännön ongelmia. Keskinäisten suhteiden hoidossa ongelmiksi koettiin venäläisten hallintokulttuurin joustamattomuus, byrokraattisuus ja läpinäkymättömyys sekä ennalta tiedottamisen puute. Tärkeää olisi päästä reagoimaan asioiden kulkuun riittävän ajoissa, jolloin niihin voidaan vielä vaikuttaa. Rajan toimivuudessa on edelleen toivomisen varaa ja maantieliiken-

ne aiheuttaa suurimpia ongelmia. Näitä var-
ten on Suomessa olemassa tullin, rajavartioston, liikenneviranomaisten, tieviranomaisten, Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen, liikkuvan poliisin, huolitsijoiden ja kuljetusalan edustajien sekä AKT:n ja SKAL:n viranomaisverkosto, joka kokoontuu säännöllisesti. Tavoitteena on saada rajanylitykset nopeammaksi ja sujuvammaksi erityisesti sähköisen sanomanvaihdon myötä. Käytännössä järjestelmä hidastaa tällä hetkellä prosessia, sillä Venäjän puolella käyttöön liittyy tiettyjä lisävaatimuksia, jonka takia Venäjän tulli joutuu manuaalisesti täydentämään järjestelmän tietoja. Sähköisen järjestelmän odotetaan kuitenkin poistavan kaksoislas-
kutusongelman.

Viisumivapaus EU:n ja Venäjän välillä on viime aikoina ollut paljonkin esillä mediassa. EU:n asettamien ehtojen, eli luotettavien passien, paremman rajavalvonnan, sekä korruption kitkemisen Venäjällä niin, ettei passeja voi ostaa, lisäksi Suomi on esittänyt omina vaatimuksinaan rekisteröintivelvollisuuden poiston ulkomaalaisilta ja työlupien saannin helpottamisen.²⁷ Myös VR ajaa viisumivapautta junamatkustajille.²⁸ Risteilymatkustajat ovat voineet huhtikuusta 2010 lähtien matkustaa ilman viisumia korkeintaan 72 tuntia kestäville matkoilla.²⁹

Viisumista ja viisumivapaudesta haastateltavat olivat lähes yksimielisiä. Käytännössä viisumi nähtiin hidasteena, ei kuitenkaan ongelmana, mutta sen poistumista toivottiin. Vaihtoehtoisesti viisumikäytäntöjä tulisi helpottaa ja rajaa madaltaa sekä saada tietty mystisyys pois. Viisumi luo haastateltavien mielestä enemmänkin mentaalisen rajan, koska kaikilla ei ole tietoa mistä, miten ja kuka sen saa sekä paljonko viisumi maksaa. Käsitys oli yhteydessä myös kielitaitoon. Vaikka viisumin hankkimista pidetään Suomessa yleisesti vaikeana, haastatel-

27 Helsingin Sanomat 10.3.2010. "Stubb kertoi Venäjällä viisumivapauden ehdot".

28 Helsingin Sanomat 7.12.2009. "VR lobbaa viisumivapautta junalla Venäjälle matkustaville".

29 Helsingin Sanomat 12.03.2010. "Matkatoimistot vielä varo-
vaisia Pietarin-risteilyjen suhteen".

24 Heusala ym. 2008, 33–34.

25 Heusala ym. 2008, 41–43, 181.

26 Heusala ym. 2008, 89–90, 194.

tujen mielestä viisumia on suhteellisen helppoa hakea. Kaikki korostivat viisumivapaudessa EU:n roolia sekä Venäjän tarvetta poistaa erilaiset rekisteröinnit ja liikkumarajoitukset. Ongelmien katsottiin johtuvan myös pitkäjänteisyyden puutteesta rajan molemmin puolin. Viisumivapauden toivottiin ja uskottiin tapahtuvan mieluummin ennemmin kuin myöhemmin. Esille tulivat vaihtoehtoina pikaviisumit, ”nettiviisumit” sekä rajalta hankittavat viisumit, jotka tosin siirtäisivät painopisteen rajalle.

Matka-ajankohdan miettiminen ja viisumin uusiminen koettiin rasitteena, mutta viisumin poistuminen vastaavasti voisi lisätä äkkilähtöjä Venäjälle. Rikollisuuden lisääntymistä ei haastateltavien keskuudessa nähty suurena ongelmana, sillä rikollisten uskottiin pääsevän maahan jo nyt niin halutessaan. Sen sijaan esiin tuotiin muita, kuten romaanikerjäläisten tapaisia ongelmia. Lieveilmiöitä osataan odottaa, mutta tavallisten matkustajien kulkemista ei saisi näillä perusteilla hidastaa vaan kulkemista pitäisi pikemminkin helpottaa. Viisumivapauden myötä kanssakäyminen lisääntyisi ja kaksoiskaupunkihankkeet sekä pendelöinti esimerkiksi Pietariin tulisivat mahdollisiksi. Negatiivisten vaikutusten lisäksi tuotiin esille huomioita mitä mahdollisuuksia viisumivapaus antaisi Suomesta Venäjälle päin. Negatiiviset asenteet noudattelevat haastateltujen mielestä samantyyppisiä, vahvoja mielikuvia, joita heidän mielestään oli ollut muun muassa Suomen liittyttyä Euroopan Unioniin, jolloin saksalaisten pelättiin ostavan kaikki saaret, sekä virolaisten liittyttyä Unioniin ja vievän kaikki työpaikat. Viisumien poistumisen katsottiin luovan erilaisia yhteyksiä sekä uusia liiketoimintoja. Haastateltavat odottivat mielenkiinnolla uutta risteilijöiden viisumivapautta, ja sitä miten se vaikuttaa matkailuun. Tällä hetkellä viisumivapaus on siis yksipuolinen, eivätkä venäläiset pääse Suomeen ilman viisumia. Ehdotuksena nousi esille venäläisten biometrinen passi edellytyksenä vastaavasti 72 tunnin oleskelulle Suomeen, mikä korostaisi varsinkin Kaakkois-Suomen asemaa lyhytaikaisessa matkailussa, huoltotoiminnoissa ja erilaisten palveluiden tarjoamisessa.

Käytännössä viisumivapaus ei haastateltujenkaan mielestä välttämättä nopeuttaisi maantierajanylitystä, vaan jopa hidastaisi sitä ja kasvattaisi jonoja entisestään. Tarkastukset siirtyisivät viisumihallinnolta rajalle, mikä lisäisi rajavartioston töitä ja aiheuttaisi henkilöresurs-sipulan. Rajanylitysten uskotaan lisääntyvän räjähdysmäisesti viisumien poistumisen myötä. Myös rajavartioston näkökulma aiheeseen on liberaali, eikä sillä ole syytä epäillä tavallista kulkijaa. Sen sijaan viisumivapauden tuoma liikenteen lisäys edellyttää, että rajanylityspaikkojen tiet ja ylityspaikat itsessään toimivat.

Helpotusta itäliikenteen ongelmiin on luvassa tieyhteyksien parantuessa. E18-moottoritie jatketaan Vaalimaalle vuoteen 2015 mennessä, minkä lisäksi Haminaan on suunnitteilla ohikulkutien tekeminen sekä Koskenkylä–Kotka välin parantaminen moottoritien tasoiseksi. Vaalimaalla henkilöliikenne ja tavaraliikenne eriytetään omiin lähtöterminaaleihin, jota varten rakennettavat raskaan liikenteen ja henkilöliikenteen kaistat ovat valmiina vuonna 2012. Myös Nuijamaalle on tulossa rekkaliikenteen kaistan pidennys, jonka avulla on tarkoitus parantaa Nuijamaantien läpäisykykyä. Venäjän puolella on menossa suuria hankkeita, sillä esimerkiksi Torfjanovkassa odotusalueita on parannettu ja eriytetty raskaan liikenteen ja henkilöliikenteen kaistat niin, että ne voidaan vuonna 2012 yhdistää Suomen puolelta tehtäviin kaistoihin. ■

4. KAAKKOIS-SUOMI

4.1. RAKENNEMUUTOS

Kaakkois-Suomi ja erityisesti Kymenlaakso ovat suuren rakennemuutoksen edessä. Viimeisten vuosien aikana metsäteollisuuden muutos on edennyt koko Suomessa nopeasti, ja suurimmat rahalliset menetykset ovat kohdistuneet Kymenlaaksoon. Massa- ja paperiteollisuuden kapasiteetin supistumisen vaikutukset Kymenlaakson työllisyyteen ovat 2,6 prosenttiyksilön verran, mikä tarkoittaa 2076 henkilötyövuotta. Alueet, joilla elinkeinorakenne on monipuolinen, sopeutuvat nopeammin metsäte-

ollisuuden supistumisiin, mikä näkyy pienempinä työllisyysmenetyksinä. Kymenlaakso on kuitenkin pieni aluetalous, mikä vahvistaa rakennemuutoksen vaikutuksia. Massa- ja paperiteollisuuden tuotannon vähenemisen vaikutukset alueen kotimaan ja ulkomaan kauppaan ovat suurimpia juuri Kymenlaaksossa, mutta alueen kotimaan kauppa on kuitenkin kasvanut. Syynä tähän pidetään maakunnan metsäteollisuuden käyttämiä oman alueen resursseja ja välituotteita tuotannossa, kun tehtaiden sulkeminen on vapauttanut nämä kotimaan vientiin.³⁰

Haastateltavat eivät pitäneet rakennemuutosta ongelmana vaan pikemminkin haasteena ja suurena mahdollisuutena. Muutokseen oltiin tyytyväisiä, sillä sukupolvia jatkuneesta kulttuurista, joka oli rakentunut metsäteollisuuden ympärille ja jossa tehdas takasi automaattisesti työpaikan ja järjesti koko elämän ilman suuria ponnistuksia, oli vihdoin mahdollista päästä eroon. Tällä katsottiin olevan vaikutusta myös Kymenlaakson ja koko Kaakkois-Suomen yrityskulttuuriin ja yrittäjähenkisyyteen, joka haastateltavien mukaan oli alueella lähes olematonta. Lisäksi yliopiston puuttumisen Kymenlaaksosta katsottiin vaikuttavan siihen, että väestön koulutustaso pysyy suhteellisen alhaisena ja kansallinen osaaminen ei ole alueella huippuluokkaa. Lappeenrannan teknillisen yliopiston vaikutus ei yllä koko Kaakkois-Suomeen ja lappeenrantalaisten korkeakoulujen jäämistä yhteistyön ulkopuolelle pidettiin murheellisena alueen kehittämisen kannalta. LUT:lla katsottiin kuitenkin olevan paljon potentiaalia alueen kehittämiseen sekä välineitä Venäjä-yhteistyöhön. Kymenlaakso ja Etelä-Karjala eivät yhdessäkään muodosta vielä suurta alueellista kokonaisuutta, jolloin kenelläkään ei ole varaa elää omaa elämää. Lisäksi Kaakkois-Suomen maakunnat kuuluvat samaan ELY-keskukseen, minkä takia alueiden integroituminen olisi muutenkin järkevintä.

Alueella katsottiin olevan edellytyksiä kehittyä, kunhan lähtökohdat pidetään realistisena, mutta ei kuitenkaan liian vaatimattomaa

na. Kaakkois-Suomessa pitää olla nopeutta, aloitteellisuutta ja tietty röyhkeys ottaa oma paikkansa sekä fokusoitua tekemiseen. Lisäksi on kuunneltava, nähtävä kokonaisuuksia sekä löydettävä Googlen tapaisia helmiä, joilla pystytään ketterästi korvaamaan häviävä metsäteollisuus. Luoteis-Venäjä-integraation avulla pyrkimyksenä olisi nähdä Kaakkois-Suomi ja Luoteis-Venäjä yhtenäisenä talousvyöhykkeenä myös maailmalta katsottuna. Tarvittavaa infraa Kaakkois-Suomessa katsottiin jo olevan ja sitä olisi kehitettävä edelleen, sillä paljon hyvää työtä pohjan luomiseen on tehty. Riskien ottoa pidettiin jopa välttämättömänä. Integraation edistämiseen toivottiin myös enemmän viranomaisvaihtoa. Suomalaisten toivottiin olevan enemmän tekemisissä myös muiden ulkomaiden kanssa, jolloin kokemuksia Venäjästä voi vertailla ja oppia hyödyllisiä asioita integroitumisen kannalta.

4.2. LOGISTIikka

Logistiikka on koko Kaakkois-Suomen vahvuus. Sijainti rajan pinnassa antaa alueelle mahdollisuuden profiloitua kilpailukykyisimpänä ja varteenotettavampana kuljetuskäytävänä Venäjälle. Suomen vahvuus on aina ollut luotettava, turvallinen, laadukas ja toimiva infra. Rakennemuutos on vaikuttanut logistiikankin puolella. Lisäksi useita vuosia jatkuneen huiman nousukiidon päättymisen kuin seinään vuonna 2008 on asettanut uusia haasteita myös logistiikan puolelle. Kasvua on kuitenkin jo näkyvissä, mutta paluuta samoihin määriin ei ole odotettavissa lähivuosina. Kymenlaaksossa logistiikka on jakautunut sekä rautateille että satamiin ja maanteille. Kouvola on merkittävin rautateiden risteys ja Kotka suurin transitoliikenteen satamista, mikä välittää liikennettä Venäjälle. Epävarmuutta tilanteeseen on luonut epätietoisuus transiton jatkumisesta, sillä suvereniteettiajatus on nostanut Venäjällä päätään myös logistiikka-sektorilla. Pietari ei kuitenkaan pidä logistiikkaa alueen keskustassa vaan logistiikka siirtyy ulommalle alueelle. Tällä hetkellä kuljetukset

30 Reini ym. 2010, 16, 18–19, 21.

tapahtuvat kahta kautta eli Kaakkois-Suomesta ja uudesta Ust'-Lugan satamasta lähellä Viron rajaa. Uusi satama on kuitenkin vielä kehittymätön, eikä ole vaaraa menettää kaikkia kuljetuksia Suomesta pois. Kuormia katsotaan riittävän kaikille, sillä kuljetettavaa riittää ja Venäjällä on logistiikalle kysyntää. Toiveena olisi saada liikenne kääntymään myös toiseen suuntaan Venäjältä Suomeen päin. Transitokuljetuksilla on ollut tärkeä merkitys myös siksi, että Suomen teollisuus on saanut tarvitsemiaan kontteja.

Rautatiekuljetuksiin on luvassa muutoksia. Venäjällä on tulossa uusi kuljetusstrategia mikä siirtää tullauksen rajalle. Lisäksi uusi konttiasetus siirtää pitkät kontit raiteille ja lyhyet pyörille. Ongelmia on luvassa, kun kapasiteetti pienenee rahdin ja henkilöliikenteen lisääntyttyä. Venäjän puolella on suunnitteilla rakentaa tavaraliikenteelle oma kiertorata, jolloin nykyistä ratakapasiteettia voidaan hyödyntää henkilöliikenteeseen. Uusi tullausasetus tulee myös hyödyttämään Kaakkois-Suomea, sillä varastot tulevat suurella todennäköisyydellä olemaan Kymenlaaksossa ja Etelä-Karjalassa. Kapasiteettiongelmiä nähtiin myös Kotkan ja Haminan satamien kohdalla. Satamien keskinäisen kilpailun katsottiin syövän molempien satamien mahdollisuuksia. Sen sijaan satamien yhdistyminen nähtiin välttämättömäksi, jolloin molempien ei tarvitsisi investoida infraan, vaan se tarjoaisi mahdollisuuden erikoistua.

Ongelmaksi Kymenlaakson logistiikan kannalta nähtiin lisäksi se, että Kouvola sekä Kotka ja Hamina ovat liikaa kiinni joko rautateissa tai satamissa. Sen sijaan olisi päästävä eroon satama- ja rautatelogistiikasta erillisinä tekijöinä, saatava toimijat yhteen, opittava näkemään kokonaisuuksia ja siirryttävä kuljetus- ja toimitusketjuihin. Kilpailutekijäksi on otettava aikatekijä ja erilaiset tietojärjestelmät, joiden avulla tavaroiden etenemistä voidaan seurata satamista rautateille tai maantiekuljetuksiin. Lisäksi on tiedostettava kilpailutilanne Venäjän satamien kanssa. Tämän hetkinen taloudellinen tilanne ei juuri anna edellytyksiä kehittämisto-

minnalle. Logistiikkaetu menee kuitenkin pian ohi, ellei siihen panosteta tarpeeksi. Haastattelun mielestä Baltia ajaa pian ohi, kun maiden poliittiset suhteet Venäjän kanssa saadaan ratkaistua.

Kaakkois-Suomen alueella on paljon logistiikka-alan yrityksiä sekä erinomaiset edellytykset kehittyä. Logistiikasta on löydettävä alueen oma ”juttu” mihin panostaa. Erikoistumista toivottiin sellaisiin tuotteisiin, joissa arvo on korkea. Sen sijaan erilaisia bulkkituotteita ei nähty Kymenlaakson erikoisalana. Toiveena oli myös maakuntaliittovetoinen tilaisuus, jossa logistiikan painopisteet selvitetään. Logistiikkasektori on kasvanut nopeasti, ja synnyttänyt lisää yrityksiä. Haastateltujen mielipiteet logistiikan merkityksestä ja mahdollisuuksista Kymenlaaksolle ja koko Kaakkois-Suomelle olivat samoilla linjoilla vallitsevan käsityksen kanssa, eikä esiin noussut juurikaan uusia näkökulmia.

4.3. KYMENLAAKSON VETOVOIMATEKIJÄT

Kymenlaakson sijaintia rajan ja Pietarin läheisyydessä pidettiin ainutlaatuisena, mikä on osattava hyödyntää kaikin tavoin. Valtakunnallisesta päätöksenteosta maakunta on katvealueella, eikä Euroopan unionin integraatiokehitys ylety tarvittavissa määrin Kaakkois-Suomeen. Sen sijaan Kymenlaakso on läpikulkureitillä Helsingin ja Pietarin välissä ja tällä hetkellä kolme suurta rajanylityspaikkaa sijaitsevat koko Kaakkois-Suomen alueella. Alueen läheisyyden ei kuitenkaan katsottu riittävän ja kantavan kovin pitkälle, vaan on löydettävä jotain muuta. Vaatimuksia esiintyi korkeamman palvelutason kehittamisestä sekä kielitaidon ja kulttuurintuntemuksen lisäämisestä. Haastateltavan mukaan Suomi on tipahtanut palvelun tarjonnassa suoraan maatalous- ja teollisuusyhteiskunnasta itsepalveluyhteiskuntaan normaalin palveluyhteiskunnan sijaan. Alueen palveluihin ja erityisesti venäjänkielisiin palveluihin toivottiin huomattavaa parannusta, ja sen uskottiin toteutuvan muun muassa paikal-

listen venäläisten kautta. Venäjän kielen taidon tilaa pidettiin huolestuttavan matalana sekä sen kohentamista välttämättömänä ja kiireellisenä. Tiettyjen ennakkoluulojen sekä pitkän vaiheikkaan historian katsottiin kuitenkin rasittavan myös kielen opiskelua. Erään haastateltavan mukaan ”pelkoraja menee Kouvolassa”, minkä mukaan rajan itäpuolella suhtautuminen venäläisiin on kuitenkin normaalimpaa ja venäläisyys osa arkipäivää. Jo tavallisella asukkaalla on paljon tietoa Venäjästä. Tämä antaa alueelle myös tiettyä etuasemaa, jota ei haastateltavien mukaan saa hukata, vaan on toimittava vielä kun on mahdollisuus.

Matkailua pidettiin haastateltavien keskuudessa jopa murheenkryyninä. Tiettyä raja-alueen erikoisuutta ei ole tuotu riittävästi esiin kuin rekkaliikenteessä, mutta sitä toivottiin esiin erilaisten teemojen kautta. Alueelta puuttuu tarvittava iso toimija, joka kokoaisi myös pienempiä yhteen sekä synnyttäisi lisää palveluja ympärilleen. Läheisyydestä huolimatta yleinen tietoisuus alueesta puuttuu ja alueelle on vaikea tulla sekä löytää palveluita ja tietoa venäjän kielellä. Myös matkailun saralla tarvitaan koko Kaakkois-Suomen tai jopa Itä-Suomen yhteistoimintaa, sillä alue nähdään Venäjältä käsin yhtenä sekä pienenä kokonaisuutena ilman suomalaisten maakuntarajoja. Haasteena on myös saada Suomeen tulevat matkailijat pysähtymään Kaakkois-Suomeen. Matkailun kehittämisessä on otettava selvää mitä venäläiset haluavat. Kaakkois-Suomen olisi myös löydettävä oma erikoisuutensa, mitä muut eivät tarjoa. Esille nousi alueen brändin kehittäminen esimerkiksi Lapin tapaan. Tällä hetkellä Kaakkois-Suomella ei nähty olevan mitään omalaatuista vetovoimatekijää, vaan sen sijaan alueella on runsaasti erilaisia yksittäisiä hankkeita, jotka hyvin usein vaipuvat unohduksiin. Brändin rakentamisessa on selkeästi päätettävä, millä aluetasolla se tapahtuu, ettei sorruta jälleen liialliseen paikallispolitiikkaan.

Matkailun vetovoimatekijöiksi haastateltavat nostivat luonnon, meren, kalastus- ja retkeilymahdollisuudet. Alueen rauhallisuus

koettiin myös houkuttelevaksi tekijäksi. Matkailussa tulisi paremmin ottaa huomioon ja tuoda esille Lappeenrannan lentokentän tarjoamat mahdollisuudet. Välttääkseen Pietarin suuren ja kalliin kentän maksut, venäläisiä turisteja kulkee tällä hetkellä Keski-Eurooppaan jopa Tampereen lentokentän kautta. Saamalla nämä matkailijat sen sijaan käyttämään Lappeenrannan kenttää, olisi mahdollista saada heidät saapumaan ja yöpymään myös aiemmin sekä kulluttamaan muita palveluita. Samaa vaihtoehtoa voi hyödyntää myös Euroopasta Pietariin matkaaville. Lappeenrannan ja Pietarin väliselle matkalla voi luoda erilaisia palvelukonsepteja vesiteitse, maanteitse tai yhdistää reitin nopeaan junayhteyteen.

Vuoden 2010 lopussa Helsingin ja Pietarin välillä alkaa kulkea nopea Allegro-juna, jolloin matka kestää 3,5 tuntia. Matka-aikaa lyhentää erityisesti teknisten pysähdysten poistuminen rajalla, jolloin veturin vaihtamisen sijaan enää vain kuljettaja vaihtuu. Lisäksi Venäjän uuden lakimuutoksen myötä rajatarkastuksia voi tehdä jo Pietarista lähtien. Matka-ajan lyheneminen vaikuttaa myös Kymenlaaksoon. Matkustajamäärien odotetaan kolminkertaistuvan seuraavan viiden vuoden aikana, jolloin tulijoita riittää Helsingin lisäksi myös Kaakkois-Suomeen. Alueen kannalta on hyvä, että kaikki nykyiset pysähdyspaikat säilyvät myös nopean junan reitillä. Kysymyksiä herätti se, onko saapuviin matkustajamääriin varauduttu ja järjestetty tarpeellisia palveluita. Puutteita on tällä hetkellä havaittavissa jo siinä, että rajalla tai ensimmäisillä juna-asemilla ei ole tarvittavia opasteita siitä, miten matkaa voi jatkaa Kotkaan, Kouvolaan tai Lappeenrantaan, tai mistä voi edes tarvittaessa ostaa lippuja. Jatkoyhteyksiä voi parantaa antamalla suoraan palautetta ja toiveita, sekä tiedottamalla ahkerammin VR:lle. Esimerkiksi Kotka voi kerätä ja hahmottaa tietoa Kotkaan tulevista matkustajavirroista, jolloin tiettyihin aikataulumuutoksiin voidaan jatkossa ryhtyä. Normaaliliikenteen matkustajamäärillä ei ole kannattavaa järjestää erillisiä junayhteyksiä esimerkiksi Allegro-junaan. Vuoden 2011

aikana myös Venäjän lippujen saatavuuteen on tulossa parannuksia.

Suomalaisten matkailijoiden houkuttelemiseksi edellytettiin myös Pietarilta muutoksia. Palveluita pitäisi pystyä tarjoamaan, ellei suomeksi niin ainakin englanniksi, missä auttaisi jo opasteiden ja metroasemien nimien kirjoittaminen myös englanniksi. Lisäksi Venäjän tulisi saada matkustajasatamien käytäntö toimimaan, jolloin veneilyreitti Viipurin kautta Pietariin nostaisi esimerkiksi Kotkan ja Haminan asemaa välietappina. Mereltä tuleva liikenne pääsee Saimaan kanavalle, mutta satamaan jääminen edellyttää asiointia ensin Pietarissa. Viipuria pidettiin muutenkin hyödyntämättömänä mahdollisuutena lähialuematkailun kannalta, mikä johtuu pitkälti alueen statuksesta rajavyöhykekaupunkina ja toisaalta kaupungin hallinnon byrokraattisuudesta. Kaupungilla on haastateltavan mukaan paljon tekemistä arkipäivän turismin kanssa. Toiveena oli, että Venäjän puolella toimintaympäristö muuttuisi niin, että tavallinen suomalainen pärjäisi maassa ilman erilaista lupalappujärjestelmää.

Matkailun lisäksi muita visioita Kymenlaakson vetovoimatekijöiksi olivat erilaiset terveys-, hoito- ja kuntoutuspalvelut, jossa olisi erikoistuttava johonkin sellaiseen mitä muualla Suomessa ei ole tarjolla. Perusterveydenhuolto Venäjällä on kallista, ja terveyspalveluiden puolella myös turvallista synnytysympäristöä kannattaisi markkinoida. Palvelut olisi oltava tarjolla venäjän kielellä. Muiden palveluiden kohdalta esitettiin muun muassa autojen huoltopalveluiden tarjoamista. Metsäsektorilla mahdollisuuksia nähtiin siirtymisessä perinteisestä sellu- ja paperiteollisuudessa puun uusiin käyttömahdollisuuksiin, jossa yhdistyisivät ekonomia, ekologia ja teknologia. Perinteisessä paperiteollisuudessa nähtiin innovaatioiden puuttuvan ja tietynlainen osaaminen alalla on hävitetty Suomessa kokonaan. Erilaisen paperin kulutus ei kuitenkaan täysin lopu, jolloin perinteinenkin paperiteollisuus tarjoaa vielä mahdollisuuksia. Puusta toivottiin löytyvän uusia ideoita ja aluevaltauksia esimerkiksi uudenlaiseen puurakentamiseen ja jopa kosmetiikka-

kaan. Ekologisuus ja energiatehokkuus alkavat olla tärkeitä myös Pietarissa, mitä pidettiin Kaakkois-Suomen mahdollisuutena. Uusien innovaatioiden sekä koulutus- ja tutkimuspuolen saralla nähtiin paljon edellytyksiä. Haastatellun mukaan Venäjällä syntyy paljon laadukkaita tutkimuksia ja tuoteideoita, jotka jäävät ilman suurempaa kansainvälistä huomiota pääasiassa kielen takia. Tämä tarjoaa jatkojalostus- ja dokumentointimahdollisuuden suomalaisille organisaatioille, jotka voisivat kirjoittaa tulokset lännessä ymmärretylle kielelle ja kehittää niistä bisnekselle sopivia tuotteita. Sijaintinsa takia Kaakkois-Suomi voisi jopa uudistaa Haminan vanhan West Side Store -konseptinsa ja hyödyntää nettiostosmatkailua, jolloin netistä tilatut ostokset voisi tulla hakemaan paikanpäältä ilman tullimuodollisuuksia, ja jonka ympärille voi rakentaa muuta tarjontaa.

4.4. YRITYSTEN JA MAAHANMUUTTAJAIN INTEGROINTI KYMENLAAKSOON

Venäläisten investoinnit Suomeen ovat olleet vähäisiä, mutta kiinnostus on viime aikoina ollut kasvussa. Erityisesti Kaakkois-Suomeen on syntymässä useita venäläisomisteisia tuotantolaitoksia ja yrityksiä. Suomi on yrityksille väylä Euroopan markkinoille, minkä lisäksi Suomessa yritykset eivät joudu korruptoituneen byrokratian armoille. Suomea ei myöskään nähdä enää kalliina, sillä nykyinen taloustilanne on nostanut kustannuksia Venäjällä. Syitä voivat olla myös raaka-aineiden saatavuus, koneiden ja tilojen halvempi hinta ja lainojen helpompi järjestäminen. Monessa tapauksessa koneiden vienti Venäjälle nostaisi hintaa tullimaksujen takia. Suurin osa yrityksistä on pieniä ja ne toimivat pääasiassa kaupan ja logistiikan alalla. Lisäksi investointeja on tehty lomakiinteistöihin ja matkailuun.³¹

Yhä useampi Kymenlaakson uusista yrityksistä, Kotkassakin joka kymmenes, on venäläinen. Yritykset ovat kuitenkin pääasiassa 1–2 henkilöä työllistäviä pienyrityksiä, jotka palve-

31 Helsingin Sanomat 18.4.2010. ”Suomeen syntyy venäläistehtaita”, ”Sähkölaitevalmistaja investoi kaksi miljoonaa”.

levat 1–2 asiakasta jossakin erikoistarkoituksessa. Näistä yrityksistä kaivattiin lisää tietoa, sekä niiden saamista mukaan hankkeisiin pidettiin suotavana. Lisäksi logistiikkaan ja alueen muille painopistealoille toivottiin kookkaampia venäläisiä investointeja, jotka työllistäisivät ja josta syntyisi jotain merkittävää uutta. Monet yritykset tarvitsevat kieliapua, perusneuvontaa yritystoiminnasta omalla kielellään, apua henkilöstö- ja tilahauissa sekä kirjanpito- palveluissa. Moni venäläinen pitää myös Suomea byrokraattisena maana, eivätkä yritykset ole tottuneet suomalaiseen niin sanottuun itseohjautuvaan toimintaympäristöön, jossa vaaditut dokumentit tulee toimittaa, vaikkei viranomaisen niistä erikseen muistutakaan. Siksi apua tarvitaan esimerkiksi veroasioissa. Suomesta on myös vaikea saada oleskelu- tai toimilupaa, vaikka yrittäjällä olisi kiinteää omaisuutta maassa.

Venäläisille yrityksille on tarjolla samoja palveluita, kuin muillekin ulkomaalaisille yrityksille. Venäläisten kohdalla kieli- ja kulttuurikysymykset ovat erilaisia, jolloin tärkeää on löytää yhteistyökumppani, joka ymmärtää Venäjä-bisneksen haasteet ja pystyy toimimaan venäjänkielellä. Monilla maahan tulevilla yrittäjillä puuttuu Suomessa hyvinkin tarpeellinen liiketoimintasuunnitelma, ja neuvonnassa sekä palvelussa heidän kohdallaan kyseeseen tulee bisneskehittäminen. Monet hakevat myös valmiita investointikohteita, mistä syystä Kymenlaaksossa olisi tehtävä selvitys mitä potentiaalisia kohteita olisi tarjolla esimerkiksi omistajavaihdoksien ja matkailukohteiden parissa. Monilla venäläisillä yrityksillä on kuitenkin resursseja, yhteyksiä Venäjälle ja muita mahdollisuuksia valmiina, jolloin apua tarvitaan yritystoiminnan kokoamisessa kasaan. Tällaista apua on tarjolla ainakin Kotkan ja Haminan seudulla Cursor Oy:ssä. Kouvolassa tilanne ei sitä vastoin ole yhtä hyvä, sillä neuvontaa ei pidetty asianmukaisena, vaan tekijöiltä puuttui alan tuntemus ja kielitaito. Alueelle ei olekaan muodostunut venäläisomisteisia yrityksiä samassa määrin kuin Kotkaan ja Haminaan.

Ongelmana yritysten integraatiossa on myös EU-lainsäädännön vaatimus, jonka mukaan yhtiöiden hallituksessa on oltava ETA-alueella asuva henkilö, joka venäläisyryksiltä usein puuttuu. Tämä avaa mahdollisuuden monelle kaakkoissuomalaiselle toimijalle, joka tuntee sekä suomalaisen että venäläisen businesskulttuurin. Monia bulvaaniyrityksiä onkin syntynyt tarjoamaan palveluna vaadittavaa hallitustyöskentelyä. Haasteita integroitumiselle asettaa myös venäläisten tapa toimia nopeammin sijoittamisessa tai yrityksen perustamisessa, kun taas suomalaiseen tapaan kuuluu selvittää taustat ja lakisääteiset tehtävät. Toimintaa tulisi löytää balanssi, jolloin sijoittajat eivät siirtyisi pois alueelta.

Suomella ei ole tarjolla suuria markkinoita, varmaa työ- tai oleskelulupaa tai halpaa verotusta ulkomaisille, joten monille yrityksen tuominen maahan lähtee henkilökohtaisista motivaatiosyistä. Alueen toimiva infra, rauhallinen ympäristö, sekä henkilökohtainen että yrityksen turvallisuus ja Pietarin läheisyys vetää monia venäläisiä Kaakkois-Suomeen. Monesti rantautuminen lähtee esimerkiksi kesämökin ostamisesta, joka johtaa lopulta koko perheen siirtymiseen Kaakkois-Suomeen. Tällöin integroituminen sekä liike-elämään että yhteiskuntaan ei noudata tavallisia keinoja. Kaikkia maahan muuttaneita ei kuitenkaan voi kohdella samalla tavoin, vaan integroituminen riippuu useasti sosiaalisesta ja koulutustaustasta. Suuri osa Suomeen muuttaneista venäläisistä on suomalaismiehen kanssa avioituneita naisia, ja monelle muutto Suomeen tarkoittaa myös siirtymistä suurkaupungista pienelle paikkakunnalle.³² Tärkeää olisi, että integroitumiskehitys alkaisi heti maahan saavuttua, jolloin tulijat saadaan integroitumaan yhteiskunnan aktiivijäseniksi, ja he toisivat sekä taloudellisen että henkisen panoksen yhteisöön. Kotouttamiseen toivottiin poikkihallinnollisia toimia muun muassa sivistystoimen, sosiaalitoimen, työvoimahallinnon ja koulutuksen kesken. Lisäksi kolmas sektori ja erilaiset vapaa-ajan harrastusmahdollisuudet on saatava mukaan.

³² Jäppinen ym. 2007, 75–76.

Kielikoulutus on aloitettava heti, jolloin maahanmuuttaja ei syrjäydy ja kielen opiskelussa on mahdollisuus päästä korkeammalle tasolle. Usein ylempien tasojen kielikoulutusta ei kuitenkaan ole tarjolla riittävästi, jolloin myös työnsaanti on vaikeampaa. Maahan tullee tulisi palveluita olla tarjolla myös venäjäksi, mutta pari vuotta maassa olleen tulisi pärjätä jo itse. Monelle kielitaidon puutteellisuus aiheuttaa kuitenkin käytännössä ongelmia vielä vuosien jälkeenkin.³³ Liiallisen omassa kuplassa elämisen katsottiin eristävän maahanmuuttajat kokonaan suomalaisesta yhteiskunnasta. Läheisyydestä koettiin olevan myös haittaa, sillä side kotimaahan ei välttämättä katkea niin hyvin, että maahanmuuttaja voisi juurtua Suomeen. Yhteydet suomalaisiin nähtiin tärkeänä, jolloin myös yhteistyö venäläisten kesken lisääntyy. Ongelmana suomalaisten kanssa ystävystymisessä on kuitenkin usein kielitaidon tai yhteisen kielen puuttuminen ja helpommalla ongelmista selviävätkin ne, joilla on lähipiirissään suomea puhuvia ja suomalaista yhteiskuntaa tuntevia ihmisiä³⁴.

Maahanmuuttajien ammattitaitoa ei usein osata hyödyntää oikealla tavalla, mikä johtuu juuri kielitaidon puutteesta, mutta myös tutkintojen aloista³⁵, joilla ei ole Suomessa käyttöä. Monesti työpaikan saamiseksi vaaditaan parempaa kielitaitoa kuin itse työtehtävän suorittaminen vaatii³⁶. Lisäksi suomalaisten asenteellisuutta venäläisten tutkintoja kohtaan pidettiin ongelmana. Integroitumisen katsottiin onnistuneen parhaiten Haminassa, pitkälti ortodoksisen seurakunnan tekemän työn johdosta, mutta myös Kotkassa on viime aikoina saatu kotiuttamisessa onnistumisia ja Kouvolassakin on herätty aktiivisempaan toimintaan. Silti kotouttamiseen on kiinnitettävä enemmän huomiota. Opetusministeriön selvityksen mu-

kaan venäjänkielisten määrä on kaksitoistaker- taistunut Suomessa kymmenen vuoden aikana, ja 12 % heistä asuu Kymenlaaksossa ja Etelä-Karjalassa³⁷. Tavallisten kansalaisten välinen kanssakäymistä pidettiin tervetulleena, jolloin integraatiokin on luonnollisempaa. Kanssakäyminen helpottuu myös rajamuodollisuuksia vähentämällä, jolloin kulkuyhteyksien on oltava kunnossa.

4.5. KULTTUURINEN INTEGRAATIO

Haastateltavien mielestä alueen kulttuurivaihto on melko olematonta ja kulttuuripalvelut ongelmallisia. Tähän pidettiin syynä tarjonnan suomenkielisyyttä. Lisäksi Venäjällä on tarjottavana korkeatasoisia kulttuuripalveluita itsellään. Pietarin kulttuurielämää tulisi hyödyntää paremmin Kaakkois-Suomessa, kun se tällä hetkellä on satunnaista esimerkiksi Kotkan Meripäivien aikana tai Hamina Tattoossa. Muuten hyödyntämistä pidettiin heikkona verrattuna olemassa olevaan tarjontaan. Kaakkois-Suomeen kaivattiin isoja tapahtumia, yhteisnäytelyitä ja workshopeja kulttuuriin liittyen. Lisäksi nykypäivän underground-, nykytaiteen- ja valokuvaustarjonnan todettiin olevan vähäistä, ellei olematonta. Samaa toivottiin myös Venäjän puolelta, sillä tarjonnan katsottiin olevan pääosin perinteistä, eikä kansan tasolta tule mitään nuorisoon vetoavaa. Myöskään kirjallisuutta ei käännetä kovin paljon. Lisäksi kulttuuriin liittyy myös kulttuurimatkailu ja erilaisia hankkeita voisi kehittää teemojen ympärille. Hyvinä esimerkkeinä teemoista pidettiin esimerkiksi vuoden 1809 juhluvuoista sekä Linnasta linnaan-hanketta. Uutta toimintaa toivottiin laajalti, mutta sen olisi oltava molemminpuolista erityisesti kustannuksiltaan ja jatkuvaa nykyisen keraluontoisuuden sijaan. Toimijat olisi saatava tutustumaan toisiinsa, kiinnostumaan toistensa tekemisistä ja toimimaan yhdessä.

Venäjä on Suomeen nähden iso partneri myös kulttuurin osalta, jolloin toimijoiden voi

33 Jäppinen ym. 2007, 78. Haastatteluissa esiin tulleet asiat ovat yhteneviä ko. tutkimuksen kanssa.

34 Jäppinen, ym. 2007, 77–78.

35 Esimerkiksi Neuvostoliitossa suoritettu juristin tutkinto, ydinsukellusveneinsinööri ym.

36 Jäppinen ym. 2007, 81.

37 Maahanmuuttajaväestön asema opetusministeriön tehtäväalueella. Opetusministeriön politiikka-analyysiä 2009:3.

olla vaikea löytää yhteistyökumppania. Apua on saatavissa esimerkiksi Suomalais-venäläisestä kulttuurifoorumista, joka kokoaa vuosittain yhteistyöehdotuksia molemmista maista ja jonka tapahtumissa mahdollisia partnereita voitavata. Mukana voi olla sekä isoja että pieniä hanke-ehdotuksia. Foorumin kautta apua voi saada erityisesti tiedonvälityksessä ja markkinoinnissa. Lähtökohtana mukaan lähteville kuitenkin on, että taustalla täytyy olla joku tietty organisaatio tai muu rahoitus. Kulttuurifoorumilla ei ole erillistä rahoitusinstrumenttia, jolla hankkeita voidaan tukea. Sen sijaan toimijoille on koottu eri lähteitä, rahoitusoppaita, mistä voi etsiä omalle hankkeelle sopivaa rahoitusta. Kansalaisjärjestöille on olemassa oma rahoitusmahdollisuus Luoteis-Venäjälle kohdistuville hankkeille. Ulkoasiainministeriön myöntämän rahoituksen edellytyksenä on, että hanke on yhteiskunnallisesti hyväksyttyä toimintaa, se on realistinen ja järjestöllä on tarvittavat resurssit hankkeen toteuttamiseen. Rahoituksella voidaan tukea suomalais-ugrilaisten kansojen piirissä toteutettavia hankkeita myös muualla Venäjän federaatiossa.

Kulttuurisen integraation edellytyksenä pidettiin kielitaitoa. Foorumin puitteissa on mahdollisuutta saada tulkkia apua tapaamisissa, mutta pitkäkestoisemmassa yhteistyössä yhteinen kieli olisi eduksi. Yhteistyö edellyttää toimijalta omaa vahvaa tarvetta ja halua tehdä yhteistyötä, ja organisaatiolla täytyy olla omaa resurssipohjaa, millä voi panostaa. Yhteistyö on nähtävä strategisesti tärkeänä ja toiminnan on oltava realistista. Yhteistyö vaatii myös pitkäjänteisyyttä, ja saavutetulla luottamuksella voi saada aikaan hyviä tuloksia. Venäläisiä pidetään aktiivisina kulttuuripalveluiden käyttäjinä, ja kulttuurifoorumi on myös venäläisille kulttuuritoimijoille hyvä tapa kansainvälistyä.

Vuonna 2009 solmittiin Pohjoisen ulottuvuuden kulttuurikumppanuus, jonka pyrkimyksenä on avustaa taide- ja kulttuuriväkeä verkostoitumaan ja tehdä toiminnasta myös taloudellisesti kannattavaa. Lähtökohtana on saada lisäarvoa yhdessä tekemisen kautta. Yksi

keskeinen tapa, jolla on tarkoitus lisätä kasvua ja hyvinvointia Pohjoisen ulottuvuuden puitteissa, on luovan talouden edistäminen. Kymenlaaksossa varsinkin Kotka ja Hamina ovat panostaneet luovien alojen kehittämiseen erillisellä Luovat alat -ohjelmalla. Kotkaan on suunnitteilla myös luovien alojen yrityskeskus, joka Venäjä-liiketoimintakeskus Rubiconin tavoin kokoaa erilaisia toimijoita. Keskukseen toiminnan ei kuitenkaan pitäisi rajoittua vaan eteläiseen Kymenlaaksoon, vaan sen vaikutuksen olisi ulotuttava koko Kymenlaaksoon ja Kaakkois-Suomeen.

Ministeriötasolla pyritään huomioimaan eri alueiden tavoitteet. Maakuntatasolla uudistuneet ELY-keskukset ja maakuntaliitot voisivat panostaa omalta osaltaan lisää kulttuuriseen integraatioon kehittämällä yhteyksiä ja kiinnittämällä strategioissaan huomiota myös kulttuuriin. Tällöin yksittäisten toimijoidenkin on helpompi tukeutua päätöksiin ja resurssit saadaan tehokkaammin käyttöön. Kulttuurin parissa yhteistyötä ja kulttuurivientiä voisi lisätä myös koko Itä-Suomen kesken erityisesti juuri suomalais-ugrilaisten kansojen parissa tehtävän työn kohdalla. Maahanmuuttajat ovat aktiivisia perustamaan erilaisia verkostoja ja järjestöjään, jotka täydentävät kaupunkien ja kolmannen sektorin palveluja³⁸. Osa maahanmuuttajista on integroitunut Suomen kulttuurielämään ja käyttää sen tarjoamia apuraha- ja työllistymismahdollisuuksia³⁹. Heidän tekemäänsä työtä olisi hyvä tuoda enemmän esille. Kaikenlaisen kanssakäymisen katsottiin joka tapauksessa lisäävän integraatiota ja käytännön yhteistyömuotoja. ■

38 Jäppinen ym. 2007, 79.

39 Maahanmuuttajaväestön asema opetusministeriön tehtäväalueella, "Kulttuuri".

5. YHTEENVETO

Integroituminen Luoteis-Venäjälle:

	Yritykset	Koulutus ja tutkimus	Julkinen sektori
Oletetut ongelmat	<ul style="list-style-type: none"> ▪ investointisuojaan puuttuminen ▪ byrokratia, tullaus ▪ sopimukset 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ viisumi ▪ rikollisuus
Esiin tulleet ongelmat	<ul style="list-style-type: none"> ▪ resurssien puuttuminen ▪ henkilövalinnat ▪ oikeiden partnereiden löytyminen ▪ tilat: kuka omistaa, millaisilla sopimuksilla ja miten kauan tiloissa voi olla, vuokrataso ▪ väärin valittu toimintatapa ▪ kykenemättömyys sopeutua paikalliseen kulttuuriin, sosiaaliin tapoihin, asenneongelmat ▪ kielitaidon ja kulttuurintuntemuksen puute ▪ vähäinen johtajakokemus, länsimaisen yritysmaailman tuntemus ja kielitaito Venäjällä ▪ protektionismi ja oikeusvaltion statuksen puuttuminen Venäjällä ▪ työskentelytapojen ja lainsäädännön erot ▪ Venäjän mystifioiminen, vahvat mielikuvat, sopimusongelmien suuri negatiivinen julkisuus ▪ yrittäjyyden ja kansainvälistymisen puute Kymenlaaksossa ▪ toimivan kehittämissyhtiön puute Kouvolassa ▪ onnistuneiden tapausten vähyys 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ resurssien ja perusrahoituksen puuttuminen ▪ venäläisten rahapula, rahoitus Suomen puolelta, Suomi-keskeisyys, partnereiden etsiminen suomalaisien vastuulla ▪ yhteistyö henkilökeskeistä, organisaatioiden sitoutuminen vähäistä, ei aitoja kontakteja ▪ ei taloushallinnon, substanssin ja hankemaaailman osajia Venäjällä ▪ korkea hierarkia Venäjällä, korruptio ▪ koulutusjärjestelmien erot, käsitys tutkimuksesta erilainen ▪ suomalaisten yliopistojen kilpailu kotimaassa ja ulkomailta, Venäjätoimintojen oiminen ▪ venäläisten yliopistojen keskinäiset jännitteet ▪ yhteisen kielen puute ja venäjän kielen taidon vähyys Suomessa ▪ rahansiirrot Venäjälle ▪ mystifiointi ▪ uskallus lähteä ja toimia Venäjällä 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ liian monia toimijoita Suomessa ja Venäjällä, yhteistyön puute, omien etujen ajaminen ▪ Kotkan ja Kouvolan kilpailu ▪ kilpailu Lappeenrannan kanssa ▪ ei ole kyetty isoihin hankkeisiin ▪ aito uskallus toimia puuttuu ▪ muilla alueilla kynnys toimia Venäjällä pienempi ▪ E18 ja radan kilpailu rahoituksesta ▪ odotukset rantaradasta ▪ poliittisen omistautumisen puute ▪ vahva keulakuva puuttuu ▪ negatiivin julkisuus ▪ julkisen sektorin uskottavuus integraatiossa ▪ yhteisen kielen puute, erilainen lainsäädäntö, oikean yhteistyö- tai neuvottelukumppanin löytäminen vaikeaa ▪ henkilösidonaisuus, yhteyshenkilön vaihtuminen ▪ venäläisen hallintokulttuurin joustamattomuus, läpinäkyväisyys, ennalta tiedottamisen puute ▪ kaksoislaskutus, sähköisen järjestelmän ongelmat ▪ viisumivapauden vaikutukset rajan toimivuuteen, lieveilmiöt, vahvat mielikuvat

		puuttuu ■ pienen piirin puu- hastelua ■ asenneongelmat ■ koulutusviennin vähyyys	
Ratkaisut	■ Luoteis-Venäjälle kohdis- tavat rahoitus- ja toimin- taohjelmat ■ sopimukset: oikein tehty, lyhytaikaisia, selkeitä, yksityiskohtaisia ■ Venäjä-toiminnot osaksi koko organisaation toi- mintaa, sitoutuminen, ha- lu kansainvälistyä, val- mius panostaa myös pit- källä aikavälillä ■ kilpailukykyinen tuote ■ kansainvälistymishank- keet, tukiohjelmat, kan- sainvälistymistuet, han- kevalmistelutuki ■ mukana olo ministerien valtuuskunnissa ■ kehittämissyhtiöt ■ suhteet paikallishallin- toon, henkilökohtaiset suhteet ■ henkilökunnan venäläis- täminen ■ lakien mukainen toiminta ■ yhteiskunnallinen toimin- ta (koulut, lasten ja van- husten hoito, henkilökun- nan sosiaaliset etuudet) ■ yrityksen sisäinen integ- raatio, henkilökuntavaih- dot ■ ostettavan yrityksen kun- non ja liiketoiminnan tar- kastaminen ■ liiketoiminta ja verkostot jo Suomesta käsin ■ paikallinen partneri, ko- timainen tai kv. kumppa- ni, joint venture ■ Viipurin yrityspuisto ■ kielen ja kulttuurin tun- temus, ymmärrys Venä- jästä ■ alat: logistiikka, digitaalinen viestintä, uusiutuvat energiat, tietointensiiviset, ei raskaaseen infraan	■ venäläinen partneri olennainen ■ venäläisen kulttuu- rin opettelu ja hy- väksyminen, sosi- aalinen kanssa- käyminen ■ henkilövaihdoksis- sa luotava uudet suhteet nopeasti ■ mukaan lisää toi- mijoita jo sub- stanssiosaamisen perusteella ■ oltava mukana tosissaan, luotta- mus kumppaniin, tasa-arvo ■ verkostot, Cross- border university, yhteistyö Suomes- sa ■ pitkä kokemus yhteistyöstä venä- läisten ja euroop- palaisten partnerei- den kanssa ■ suomalaisen tut- kinnon länsimai- suus ■ koulutustarjonta: johtamiskoulutus, organisaatiojohta- minen, projektijoh- taminen ja -hallinto ■ yhteistyö koulu- tusmarkkinointiin: selkeä toiminta- suunnitelma ja roo- lijako, fokusalueet	■ valtiollisten sopimusten rat- kaiseminen, ovien avaami- nen integraatiolle ■ rahoitus: keskittäminen, pe- rusmääräraha, rahoitus sel- keäksi ja helpoksi, palkkaa myös venäläisille ■ ei uusia paikallisia tai valti- ollisia organisaatioita ■ tilanne kotimaassa kuntoon ennen integroitumista Venä- jälle ■ Kouvolan ja Kotkan aito lähentyminen ■ Kaakkois/Itä-Suomen yhteis- toiminta ■ panostaminen olemassa ole- viin yhteyksiin, Saimaan ka- navan hyödyntäminen ■ paikallinen vahva toimija, suunnannäyttävä, asennevai- kuttaja ■ maakuntaliiton rooli ■ vastuut selkeästi esille ■ roolijako valtakunnallisesti, strategiset linjanvedot ■ samankaltaiset edustajat mo- lemmin puolin rajaa, yrityk- set + julkinen sektori yhdes- sä ■ viisumikäytännön ratkaise- minen ja helpottaminen ■ parempi tiedottaminen vii- sumiasioissa ■ pikaviisumit, ”nettiviisumit” ■ 72h oleskelu Suomessa ■ parantuneet liikenneyhteydet

	ja investointeihin sidotut jutut		
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ poikkitieteelliset innovaatiot 		
Odotukset Venäjältä	<ul style="list-style-type: none"> ▪ investointisuoja ▪ puutullit ▪ kansainvälisen välitystuomioistuimen päätösten täytäntöönpano ilman paikallisia oikeusasteita ▪ WTO-jäsenyyden ratkaiseminen 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ yliopistojen yhteistoiminta 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ yhteistyö venäläisten viranomaisten kesken ▪ sähköinen järjestelmä toimimaan rajalla ▪ parempi rajavalvonta, luotettavat passit, korruption kitkeminen ▪ rekisteröintivelvoitteen ja liikkumisrajoitusten poistaminen, työlupien saannin helpottaminen

Kaakkois-Suomi

	Kymenlaakso/Kaakkois-Suomi	Logistiikka	Yritysten ja maahanmuuttajien integrointi, kulttuuri
Vahvuudet	<ul style="list-style-type: none"> ▪ tarvittava toimiva, laadukas, luotettava ja turvallinen infra olemassa ▪ tehty paljon hyvää työtä pohjan luomiseen ▪ sijainti rajan ja Pietarin läheisyydessä, nopean junayhteyden varrella ▪ historia ▪ suhtautuminen venäläisiin arkipäiväisempää (vs. muu Suomi) ▪ luonto, meri, kalastus- ja retkeilymahdollisuudet, rauhallisuus ▪ paperiteollisuuden säilynyt kapasiteetti 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sijainti ▪ vahva logistinen osaaminen ▪ kilpailukykyinen ▪ Kouvola rautatiekeskus, Kotka suurin transitoliikenteen satama Venäjälle ▪ logistiikan toimivuus verrattuna Ust'-Lugan satamaan ▪ edellytykset kehityä ▪ paljon logistiikka-alan yrityksiä 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ väylä Euroopan markkinoille, ei korruptiota ▪ raaka-aineiden saatavuus, koneiden ja tilojen halvempi hinta, lainojen saanti ▪ toimiva infra, rauhallinen ympäristö, turvallisuus ▪ kotouttamisen onnistuminen Haminassa <i>Kulttuuri</i> ▪ Luovat alat Kotkassa ja Haminassa
Heikkoudet	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pieni aluetalous ▪ yrityskulttuuri ja yrittäjähenkisyys olematonta ▪ yliopiston puute Kymenlaaksossa, alhainen koulutustaso ja kansallinen osaaminen ▪ yhteistoiminnan puuttuminen alueen korkeakoulujen kesken ▪ venäjänkielen taidon puute ▪ historia ▪ raja-alueen erikoisuuksia ei ole tuotu esiin ▪ matkailusta puuttuu iso 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ logistiikkatoimintojen keskittymisen joko rautateille tai satamiin ▪ suvereniteettiajatus Venäjällä ▪ rautatiekapasiteetin pieneneminen ▪ kapasiteettiongelmat ja keskinäinen kilpailu Kotkan ja Haminan satamissa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ suomalainen byrokratia ▪ asiantuntevan kehittämissihtien puute Kouvolassa ▪ suomalainen hidas toimintatapa karkottaa investoijat ▪ ei suuria markkinoita, varmaa työ- tai oleskelulupaa, halpaa verotusta ▪ kielikoulutusta ei tarjolla riittävästi ▪ läheisyys ei katkaise sidettä lähtömaahan ▪ yhteisen kielen puuttuminen ▪ maahanmuuttajien ammattitaidon vähäinen hyödyntäminen

	<p>toimija, liikaa yksittäisiä hankkeita</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ yleinen tietoisuus alueesta puuttuu, venäjänkielinen informaatio vähäistä ▪ ei omalaatuista vetovoimatekijää ▪ informaation puute kulkuyhteyksistä Suomen puolella ▪ innovaatioiden puute periteollisuudessa 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ liian korkeat kielitaitovaatimukset työtehtäviin ▪ asenteellisuus <i>Kulttuuri</i> ▪ kulttuurivaihto vähäistä ▪ suomenkielinen tarjonta ▪ vähän kirjallisuutta ▪ kertaluontoiset projektit ▪ yhteistyökumppaneiden löytäminen ▪ rahoituksen ja resurssien puute
Mahdollisuudet, edellytykset	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rakennemuutoksen kääntäminen mahdollisuudeksi, eroon menneestä ▪ LUT:n potentiaali koko Kaakkois-Suomen käyttöön ▪ yhteinen ELY-keskus ▪ realistiset, mutta ei vaatimattomat lähtökohdat ▪ nopeus, aloitteellisuus, röyhkeys, fokusoituminen, kokonaisuuksien näkeminen ▪ potentiaalisten yritysten aktiivinen etsiminen ▪ Kaakkois-Suomen ja Luoteis-Venäjän näkeminen yhteisenä talousvyöhykkeenä ▪ riskien ottaminen ▪ viranomaisvaihto ▪ Venäjä-kokemusten vaihto muiden ulkomaalaisten kanssa ▪ korkeamman palvelutason kehittäminen, venäjänkieliset palvelut ▪ paikallisten venäläisten potentiaalin hyödyntäminen ▪ kielitaidon ja kulttuuri-tuntemuksen lisääminen ▪ matkailuun teemoja ▪ yhteistyö koko Kaakkois-Suomen ja Itä-Suomen kesken ▪ otettava selvää mitä venäläisten matkailijat haluavat ▪ brändi: päätettävä toteutettava aluetaso 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Venäjän tulliasetus suosii varastointia Kaakkois-Suomessa ▪ Kotkan ja Haminan satamien yhteistoiminta/yhdistyminen ▪ erikoistumismahdollisuudet ▪ logistiset toimijat yhteen - > kuljetus- ja toimitusketjut ▪ kilpailutekijäksi aika ja tietojärjestelmät ▪ keskittyminen tuotteisiin, joiden arvo on korkea ▪ logistiikan painopistealueiden selvittäminen (maakuntaliitto) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ tietojen kerääminen venäläisomisteisista yrityksistä, niiden saaminen hankkeisiin mukaan ▪ venäläisiä investointeja alueen painopistealoille ▪ Venäjä-bisneksen tuntevat yhteistyökumppanit yrityksille, bisneskehittäminen ▪ selvitys alueen investointikohteista ▪ integroitumiskehitys heti maahan saavuttua ▪ poikkihallinnolliset toimet maahanmuuttajien integroimiseen, kolmas sektori mukana ▪ kielikoulutus heti maahan saavuttua ▪ yhteydet suomalaisiin <i>Kulttuuri</i> ▪ Pietarin kulttuurielämän hyödyntäminen ▪ isot tapahtumat, yhteisnäytelyt, workshopit ▪ underground, nykyaide, valokuvaus ▪ kulttuurimatkailu, teemat ▪ toimijoiden tutustuttaminen ▪ kulttuurifoorumit, rahoitusinstrumentit ▪ kielitaito, vahva oma tarve ja halu kulttuuriseen yhteistyöhön ▪ resurssit ▪ nähtävä strategisesti tärkeänä ▪ toiminta realistista ▪ pitkäjänteisyys ▪ Luovien alojen keskuksen vaikutuksen ulottaminen koko Kaakkois-Suomeen

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lappeenrannan lentokentän hyödyntäminen ▪ nopea junayhteys ▪ palautteet ja aktiivinen tiedottaminen VR:lle ▪ terveys-, hoito- ja kuntoutuspalvelut - > erikoistuminen ▪ huoltopalvelut ▪ siirtyminen sellu- ja paperiteollisuudessa puun uusiin käyttötarkoituksiin (ekologia, ekonomia, teknologia), puurakennus, kosmetiikka ▪ Pietarin energia- ja ekologiakysymykset ▪ uudet innovaatiot koulutus- ja tutkimussektorilla ▪ venäläisten tutkimustulosten dokumentointi ja jatkojalostus bisnestoiminnaksi ▪ nettiosmatkailu ▪ hallitustyöskentelyn tarjoaminen venäläisille yrityksille 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ maakuntien ja ELY-keskuksen strategioiden huomio kulttuuriin ▪ yhteistyö koko Itä-Suomen kesken ▪ maahanmuuttajien aktiivinen osallistuminen kulttuuritarjontaan
Odotukset Venäjältä	<ul style="list-style-type: none"> ▪ palveluiden tarjoaminen suomeksi tai englanniksi ▪ Viipurin matkustajasataman käytännöt toimivaksi ▪ Viipurin hyödyntäminen lähialuematkailussa, toimintaympäristön muuttuminen turistiystävällisemmäksi 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ liikenne Venäjältä Suomeen 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ isot tapahtumat, yhteisnäytelyt, workshopit ▪ underground, nykytaide, valokuvaus ▪ nuorisokulttuuri ▪ kulttuurifoorumit

LÄHTEET

Eklund, Timo ja Karhunen, Päivi (2009), *Suomalaisomisteiset yritykset Venäjällä*. CEMAT Papers 2/2009. Helsinki: Helsingin kauppakorkeakoulu.

Helsingin Sanomat

Heusala, Anna-Liisa, Lohiniva, Anja ja Malmi, Antti (2008), *Samalla puolella – eri puolella rajaa*. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 30/2008.

Jensen-Eriksen, Niklas (2007), *Läpimurto. Metsäteollisuus kasvun, integraation ja kylmän sodan Euroopassa 1950–1973*. Metsäteollisuuden maa 4. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Jensen-Eriksen, Niklas (2008), ”Metsäteollisuus, markkinat ja valtio 1973–1995”, *Kriisi ja kumous*, 29–189. Metsäteollisuuden maa 5, toim. Markku Kuisma. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Jäppinen, Maija, Hurtig, Johanna ja Törrönen, Maritta (2007): *Arjen polkuja ja kohtaamisia. Venäläistaustaiset maahanmuuttajat ja palvelujärjestelmä Kaakkois-Suomessa*. Empathos – Ehkäisevää työtä lasten ja perheiden kanssa Suomen ja Venäjän raja-alueella EAKR -projekti, Helsingin yliopisto.

Kotilainen, Markku, Kaitila, Ville, Widgrén, Mika ja Alho, Kari (2003), *Suomen ja Venäjän taloussuhteiden kehitysnäkymät*. Helsinki: Elinkeinoelämän tutkimuslaitos, sarja B 205 series.

Kuisma, Markku (2006), *Metsäteollisuuden maa. Suomi, metsät ja kansainvälinen järjestelmä 1620–1920*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Maahanmuuttajaväestön asema opetusministeriön tehtäväalueella. Opetusministeriön politiikka-analyysyjä 2009:3

Nevalainen, Pekka ja Sihvo, Hannes (toim.) (1998), *Karjala. Historia, kansa, kulttuuri*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 705.

Rataosan Lahti–Luumäki palvelutason parantaminen -hankekortti. Ratahallintokeskuksen Internet-sivut <http://www.rhk.fi/@Bin/2712535/Lahti-Luum%C3%A4ki.pdf> (luettu 26.4.2010).

Reini, Kaarina, Törmä, Hannu ja Mäkinen Jarkko P. (2010), *Massa- ja paperiteollisuuden supistumisen tulevaisuuden kuvien aluetaloudelliset vaikutukset*. Ruralia-instituutti, raportteja 50, Helsingin yliopisto.

Tiri, Mirja (toim.) (2010), *Etabloituminen Venäjälle. Yrityksen perustaminen ja yritystoiminta Venäjällä*. Helsinki: Suomalais-venäläinen kauppakamari.

Vahtola, Jouko (2004), *Suomen historia jääkaudesta Euroopan Unioniin*, toinen painos. Keuruu: Kustannusyritys Otava.

Venäjän-kaupan Barometri Syksy 2008. Suomalais-venäläinen kauppakamari.

LIITE

HAASTATELTAVAT AAKKOSJÄRJESTYKSESSÄ:

- Aimo Ahti, elinkeinokaupunginjohtaja, Kouvola
- Jukka-Pekka Bergman, johtaja, LUT/NORDI
- Jouni Eho, projektipäällikkö, KyAmk/NELI
- Maarit Haavisto-Koskinen, Chief of International Marketing Planning, VR
- Olli-Pekka Hilmola, logistiikan professori, LUT/Kouvolan tutkimusyksikkö
- Jari Jumpponen, Head of representative office, East Office of Finnish Industries
- Ella Kainulainen, johtaja, Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia/Kotkan alueyksikkö
- Sari Kangas, Integration officer, Fazer
- Hannu Karavirta, toimitusjohtaja, Cursor Oy
- Jenni Korjus, suunnittelija, Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia/Kouvolan alueyksikkö
- Teuvo Laaksonen, toimitusjohtaja, Metso Automation
- Henry Lindelöf, kaupunginjohtaja, Kotka
- Maija Lummepuro, kulttuuriasianneuvos, Opetusministeriö
- Teija Meuronen, johtaja, KyAmk/NELI
- Hannu Penttilä, toimitusjohtaja, Stockmann
- Anneli Puura-Märkälä, ulkoasiainneuvos, Alueellisen yhteistyön yksikkö, Ulkoasiainministeriön Itäosasto
- Pirjo Silfversten, johtaja, Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia/Kouvolan alueyksikkö
- Heikki Talvitie, suurlähettiläs, Suomi–Venäjä-seuran puheenjohtaja
- Mirja Tiri, toimitusjohtaja, Suomalais-venäläinen kauppakamari
- Sergey Troshkov, toimialapäällikkö, Cursor Oy
- Marjukka Vihavainen-Pitkänen, neuvotteleva virkamies, Logistiikka- ja Venäjä-yksikkö, Liikenne- ja viestintäministeriö
- Tapio Välinoro, maakuntajohtaja, Kymenlaakson liitto